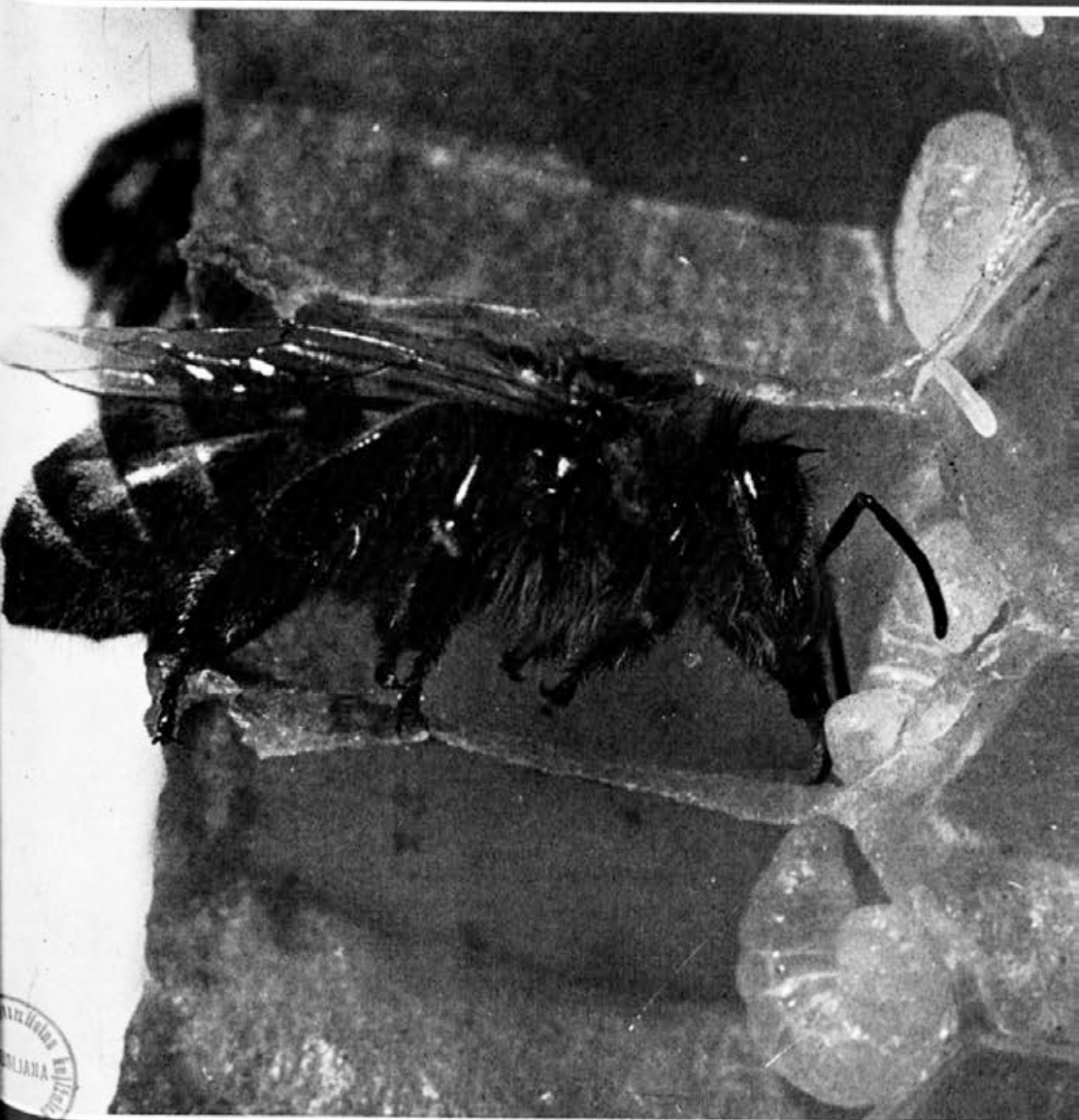

slovenski čebelar

Letnik LXXXIII — Leto 1981

10

REPUBLIKA
SLOVENIJA

slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

St. 10

1. oktober

letnik 83

VSEBINA

Jože Bregar: Neprijeten sopotnik in jabolko sporov	289
Stojan Droč: Čebelarjeva opravila v oktobru	292
inž. Franček Šivic: Ocena letošnje paše na Goriškem	293
Slavko Fratnik: Shranjevanje satja	295
Anton Štrekelj: Ali so lahko čebelje družine vse leto na prevoznem čebelnjaku	296
Znani čebelarji: (Jože Grabrijan)	298
H. Pechacher: Sodobno stojalo za nakladne panje	302
Tilka Jamnik (prevod) Združevanje družin in večji pridelek	310
Martin Mencej (priređil): Poučen vzgled prilagajanja zahtevam trga	312
Josip Belčič, Petranec: S čebelami skozi življenje	313

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Martin Mencej: Njegovih izredno plodnih in ustvarjalnih 90 let (Julij Mayer)	317
Anton Rozman: Ob 60-letnici ČD Šmihel in njegovem ustanovitelju	320
Niko Ferenčič: Dejavnost Zveze čebelarских društva Murska Sobota	322

OSMR TNICE

BILTEN MEDEX

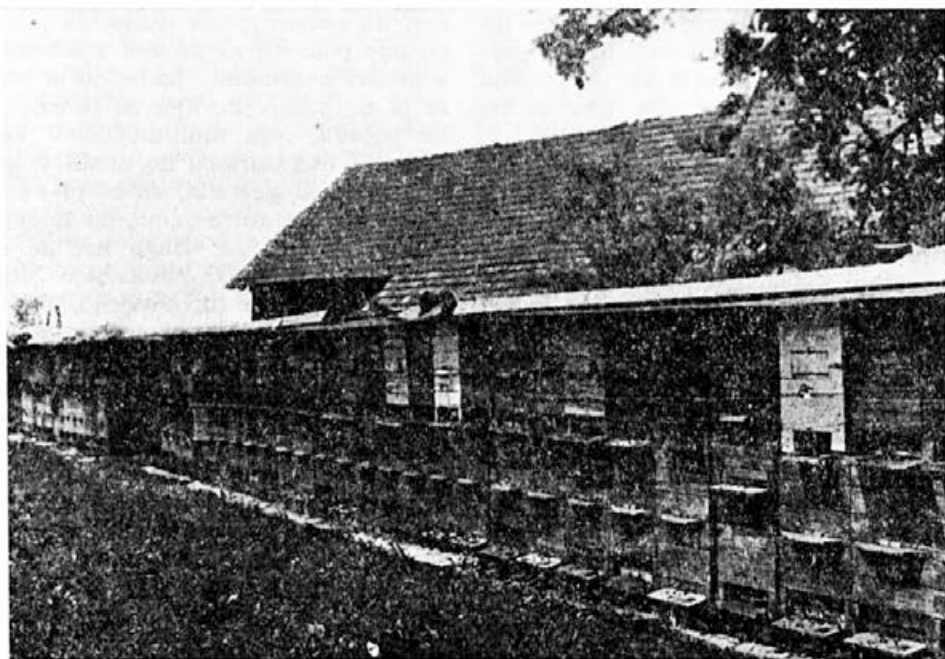
CONTENTS

J. Bregar: Unpleasant company and the cause of disputes	289
F. Droč: Beekeeper's occupations in October	292
F. Šivic: The estimation of this year's forage in the Gorizia region	295
S. Fratnik: Storing and keeping honeycombs in safe	295
A. Štrekelj: May beefamilies stay on a transportable beehive all the year round	296
Our renowned beekeepers: Jože Grabrijan	298
H. Pechacher: A modern rack for multiple storey beehives	302
Tilka Jamnik: Joining bee families and better production (translation)	310
Martin Mencej: An instructive example how to respond to the needs of the market	312
Josip Belčič Petranec: With bees through one's life	313
M. Mencej: His exceptionally prolific and creative ninety years Julij Mayer	317
A. Rozman: About the 60 th anniversary of the beekeeping society Šmihel and its founder	320
N. Ferenčič: The activity of the Beekeeping societies Union Murska Sobota	322

OBITUARIES

MEDEX BULLETIN

Slika na naslovni strani: Foto: inž. Franc Šivic. Mlada čebela doji lja krmi vedno lačno žerko.

VARROOZA — NEPRIJETEN SOPOTNIK IN JABOLKO SPOROV

JOZE BREGAR

»Čebele v čebelnjaku, last ... iz ... stoječega v ... se proglasijo za ogrožene z varroozo. Čebelarju se odredi:

1. Da oštevilči vse panje.
2. Da ne prestavlja, odtuji ali nabavlja čebeljih družin.
3. Da omogoči preiskavo vseh svojih čebeljih družin na varroozo.

4. Da omogoči zdravljenje vseh čebeljih družin, ki ga opravijo čebelarji, usposobljeni pri oddelku za epizootiologijo verificirane veterinarske organizacije.

5. Stroški zdravljenja gredo v breme lastnika čebel, stroški iz 3. točke pa gredo v breme posebnega računa za zdravstveno varstvo živali.

Pritožba zoper to odločbo ne zadrži njene izvršitve.«

Zgornji tekst je prepisan iz ene odločb veterinarske inšpekcije. Odločba je seveda daljša, navaja tudi

predpise, na osnovi katerih je izdana in tudi obrazložitev. Tako ali podobno formuliranih odločb je dobilo že kar precej čebelarjev, pričakujemo pa lahko, da jih bo naslednjo pomlad še več. Čebelar, ki takšno odločbo prejme, se znajde v izredno težavnem položaju. Čim več čebeljih družin ima, v težjem položaju je. Če ima čebele postavljene na območju, ki za čebelarjenje ni najboljše, je njegov položaj še neprimerno težji. Pri tem mislimo predvsem čebelarje, ki čez zimo postavijo svoje čebele v bližino mest, da jih z manjšimi stroški zazimijo in laže opravijo pri njih spomladanska opravila, potem pa jih spet selijo. Kaj lahko čebelar v takem primeru stori? Lahko se na odločbo pritoži in je že vnaprej prepričan, da bo njegova pritožba zavrnjena. Lahko se odločbi podredi in vse leto krmi svoje čebele, seveda če so njegovi dohodki tolikšni, da si to lahko privošči. Lahko se

na odločbo ne ozira, »se znajde« in prevaža čebele tako, kot jih je prevažal v preteklih letih ali pa pošteno prevaža na taka območja, kjer so čebelarji dobili podobne odločbe.

V najbolj neprijetnem položaju pa se znajdejo čebelarji, pri katerih so zares ugotovili tega zajedalca. Sosednji čebelarji, s katerimi je do zdaj uspešno sodeloval, njegovo situacijo prepogosto ne razumejo kot smolo ali nesrečo, zamerijo mu, obnašajo se do njega kot do krivca. »Zajedalcu bomo prišli do konca, ne vem pa, kako bomo s čebelarji,« tako nekako je izjavil eden od referentov na zadnjem posvetovanju v Polju.

Glede zapor ali karanten zaradi varrooze se med čebelarji pogosto razvijajo izredno žolčne debate. Čebelarji so se razdelili v dve skupini: eni način delovanja veterinarskih inšpekcij zagovarjajo, drugi mu oporekajo. Med prvimi so predvsem čebelarji, ki ne prevažajo ali pa le na krajše razdalje in imajo manjše število družin, drugi so praviloma večji čebelarji, ki se odpravljajo s svojimi čebelami tudi v druge republike in na najrazličnejša pasišča, čebelarijo z večjim številom družin in jim je čebelarjenje pomemben vir dohodkov.

Prvi in drugi imajo svoje argumente. Prvi pravijo:

Zapore kot obliko boja proti širjenju varrooze uporabljajo skoraj vse dežele po svetu. Na ta način se širjenje varrooze zavira in se ohranja pri zdravju družine na še neokuženih področjih. Čebelarji, ki jih je doletela smola, da ne smejo prevažati, lahko preusmerijo svoje čebelarjenje na pridelovanje drugih čebeljih proizvodov, predvsem matičnega mlečka. Vsekakor navajajo še nekaj argumentov, med njimi tudi, da je prevažanje in na ta način širjenja varrooze po naši deželi nekolegialno s strani prevaževalcev.

Drugi, nasprotniki zapor, imajo še neprimerno daljši seznam argumen-

tov. Na prvem mestu trdijo, da je zapiranje področij za promet s čebelami v osnovi nesmiselno. Smiselno bi bilo, če bi na področjih, kjer se je zajedalec pojavil, tega tudi uničili. V vsej svetovni literaturi pa do danes še nismo zasledili poročila, da bi to komu uspelo. Iz literature vemo, da se zajedalec širi tudi na druge načine, ne samo s čebelami. Postavljajo tudi vprašanje, ali je ugotovljeno, da se zajedalec širi samo na medonosni čebeli, ali nima morda v naravi še kakšnega drugega gostitelja. Poznamo primer Japonske, ko so nekatere otoke zares temeljito očistili čebel in s tem tudi varroozo; vsaj mislili so tako, ko pa so naselili stodontno zdrave družine, se je varrooza spet pojavila. Hkrati navajajo tudi ekonomski faktor. Okužene družine, ki jih ustrezno tretiramo in zajedalca po do zdaj znanih metodah uničujemo, so pri svojem delu normalno uspešne. Z zaporami bi velikemu številu družin onemogočili donos medu na najboljših pašah, proizvodnja medu se bo tako znižala in še več bi ga bilo treba uvoziti. Kakšen smisel bi imele zapore, ko bo zajedalec razširjen po vsej naši deželi in to bo. Mnogi pa izražajo sum, da bi že danes lahko našli zajedalca v vseh krajih, če bi ga le dovolj natančno in vztrajno iskali.

Usmerjanje čebelarjev, ki ne smejo na pot, v proizvodnjo drugih proizvodov, je prav tako problematično. Večina se bavi s čebelami kot z dodatno dejavnostjo in so v delovnem razmerju. Pridobivanje matičnega mlečka zahteva več ljudi in vsakodnevno prisotnost pri čebelah, kar si lahko privoščijo samo nekateri. Pri tem je vsekakor pomembno, da je pri taki proizvodnji potrebno čebele izdatno krmiti. Kako je s sladkorjem pa vsi zelo dobro vemo. Vsekakor se ekonomska učinkovitost takega čebelarjenja lahko postavi pod velik vprašaj.

Prav gotovo je najmanj prijeten občutek, da prevaževalci razširjajo zajedalca in so tako nekolegialni do ne-

prevaževalcev posebno še, če ga vede prevažajo. Vsekakor ima ta trditev rep in glavo. Prevaževalci pa trdijo, da se trudijo voziti predvsem v okužena območja in da se bolezen širi tudi brez njih vztrajno in nezadržno. Če bi prevažanja ne bilo, bi se hitrost širjenja okužbe morda res nekoliko zmanjšala, vsekakor pa je glede na izkušnje po svetu neizogibna.

Nasprotniki zapor tudi napovedujejo, da bodo odmrli zaradi okužbe predvsem čebelarstva, ki jih upravljajo čebelarji precej površno in se posebej ne trudijo za zdravje in moč svojih družin, ki prepuščajo čebele predvsem naravnim pogojem, ki so lahko boljši ali slabši. Prevažanje čebel je drago opravilo. Če gre čebelar na pot, mora dobro premisliti, kam se bo napotil in kaj bo od tega imel. Iti na pot s slabimi družinami, ki niso sposobne izkoristiti paše je čista izguba, zato je čebelarjenje med njimi veliko bolj intenzivno, družine so močne in lahko koristijo čebelarju, prav tako pa se močne družine že samostojno lahko uprejo tudi škodljivcu. Ze stara je ugotovitev, da ugodni naravni pogoji in močne družine zmanjšajo vpliv raznih bolezni na minimum.

Pristaši zapor opozarjajo, da veljajo predpisi o zaporah tudi za nekatere druge čebelje bolezni. Opozarjajo tudi na predpise o karantenah za nekatere druge živali. Nasprotniki odgovarjajo, da je govedo lahko zapreti v hlev, da se huda gniloba s sežigom uniči, da se te karantene tudi ukinejo, sprostijo. V primeru z varroozo pa stvar nikakor ni taka.

Nasprotniki zapor so izredno žolčni glede predpisov. Če do zapore pride, naj pride tudi do ostalih ukrepov. Mnogi, ki so dobili odločbe in čakali naslednjih ukrepov, niso dočakali do zdaj še ničesar. Nikakor ni dovolj birokratsko izdati odločbo, potem pa prepustiti čebelarja samemu sebi. Da bo mera polna, pa na našem tržišču celo primanjkuje sredstev za boj z zajedalcem. Najbrž bi morala biti

osnovna naloga pristojnih, da poskrbijo za sredstva, s katerimi se bodo čebelarji lahko z zajedalcem spopadli in zmanjšali njegovo število na znosno mero. Pri tem pa ne mislijo samo na sredstva za uničevanje varrooze, ampak tudi na vsa ostala sredstva, s katerimi uničujemo bolezni, ki se pojavljajo skupno z zajedalcem ali pa skupaj z njim še bolj uničujejo čebele. Pri tem mislijo predvsem na zdravila proti noseči, ki spomladi uničuje zdesetkane družine. Vemo, da teh zdravil na slovenskem tržišču ni. Celó v Celovcu jih je nekajkrat zmanjkalo najbrž po zaslugi slovenskih čebelarjev.

Naj napravimo povzetek!

Oboji imajo vsak svoj prav. Stanje pa kaže, da so na splošno čebelarji z zajedalcem in njegovim delovanjem še premalo seznanjeni in da še niso dovolj pripravljeni na boj z njim. Najbrž je res, kar tudi v literaturi pogosto beremo, da ga ne bomo mogli uničiti, da je postal naš sopotnik in da bomo morali nadaljevati čebelarjenje z njim. Mogoče celo drži, da bi ga v svojem čebelnjaku našel vsak, ki bi ga iskal, če bi ga hotel najti. Najbrž tudi drži, da se tudi naša farmacevtska industrija ni dovolj pripravila za to stanje. Najbrž tudi drži, da bi bilo bolj stabilizacijsko porabiti nekaj deviz za uvoz zdravilnih preparatov ne samo proti temu zajedalcu. Najbrž tudi drži, da je bolje dobiti tega gosta leto ali dve kasneje. Prav gotovo pa drži, da nas pred njim ne bo rešila še tako žolčna diskusija.

Ko bomo čebelarji z mirnim in premišljenim dogovorom prišli do skupnih stališč, bomo lahko najbolj učinkovito čebelarili, ustvarili največji dohodek tako sebi kot družbi. Ne smemo se deliti med krivce in oškodovance, ker oškodovanci bomo prej ali slej vsi, če pa ne bomo storili nič več, kot smo do zdaj, bomo tudi vsi krivci. Ko bo ta gost, ki namerava pri nas ostati za zmeraj, prenehal biti jabolko spora, ampak nas bo združil

proti samemu sebi, bomo prav gotovo ugotovili, da ga lahko obvladujemo prav tako, kot so morali spoznati naši predniki razne druge bolezni, se na-

učiti živeti in čebelariti z njimi in se mi danes niti ne zavedamo, da so tudi oni imeli podobne težave, kot jih imamo mi danes.

OPRAVILA V OKTOBRU

STOJAN DROČ

Do začetka oktobra bi naj bila čebelarska opravila v glavnem končana. To bi moralo biti pravilo. Toda zaradi pomanjkanja časa in še drugih okolnosti se mnogim ta dela pomaknejo tudi v oktober, kar ne pomeni izkrivljanja osnovnih pravil čebelarjenja. Zlasti velja za kontinentalni del Slovenije, da se do tega meseca konča dohranjevanje družin za zimnico. V območjih, kjer prevladuje sredozemsko podnebje, pa lahko pokladamo čebelam še ves oktober.

Vse lepo in prav je deliti lekcije, toda dandanašnji je »tombola« izvrstati potrebni sladkor. Pomanjkanje sladkorja na tržišču marsikoga v Primorju pahne v položaj, da krmi čebele celo v zimskih mesecih, kar pa je le rešitev v skrajni sili, vendar bolje, kakor da bi čebelje družine pomrle.

Že mnogo je napisanega o tem, kako prezimujemo družine v AŽ panjih. Če jih prezimujemo v spodnji etaži, v tem mesecu odstranimo satovje iz medišča in pokrijemo matične rešetke. Satovje pregledamo in sortiramo. Še uporabno spravimo v omare, že dotrajalo črno pa predvidimo za kuho. Mnogi prezimujejo družine v zgornji etaži AŽ panja. S tem si prihranijo nepotrebno shranjevanje satja po omarah, ker jim same družine odlično opravijo vlogo čuvarja satja. Ta način prezimovanja velja še zlasti za velike čebelarje oziroma za čebelarje z velikim številom družin, kjer je pomembna racionalizacija.

V praksi je znanih več variant urejanja nakladnih panjev za zimo. Matična rešetka med zimskim krmljenjem

ne sodi v panj, če prezimujemo družine v dveh nakladah. Družine si same uredijo lepo medeno kapo, ki je porok za dobro prezimovanje. Nadalje je vprašanje, ali naj dajemo nakladne panje v čebelnjake in zimske skladvnice. Moje mnenje je vsekakor, da ne. Nakladni panj moramo tudi pozimi obravnavati individualno.

V Primorju opravim dokončno zazitvev takole: Panjem zaprem vse še morebiti odprte luknje v nakladah; na zgornji nakladi pustim pitalnik, ki ga imam vse leto kot sestavni del panja, in na pitalnik poveznem pokrov panja. Panjev ne odevam in jih ne ovijam, tako da tudi pozimi stojijo prosto kakor poleti. Pozimi zračim družine le skozi sprednji del zamrežene podnice, ki mi služi tudi za smukalnik cvetnega prahu. Tako prezimujem družine že peto leto in vselej sem s prezimovanjem zelo zadovoljen. Vlaže v panjih ne poznam in zatorej nimam opraviti s plesnivim satjem. Nimam namena grajati drugačnih skrbnih priprav panjev z znatno več vložnega dela, toda rezultati verjetno niso vselej enakovredni vložnemu delu. Da sem preizkusil in obdržal tak način prezimovanja z odprto podnico, sem dobil pobudo v literaturi. Marsikateri čebelarji v severnejših deželah v tem prednjačijo. Zato menim, da bi tak način prezimovanja ustrezal tudi v kontinentalnem delu Slovenije. Zračnik bi bil tudi v primeru obilnih snežnih padavin vselej prost, brez bojzani, da bi se družine zadušile.

Oktober nastopijo že hladni dnevi. Narava se umirja, živali stikajo za

prezimovališči. Za čebelje družine so zlasti neprijetne miši in rovke, ki jim panj ustreza za prezimovanje, če jim ne preprečimo vstopa. Zato morajo biti odprtine za zimsko zračenje največ 12 mm v premeru, sicer jih moramo ustrezno zožiti. In če ne bo pozimi nobenih zunanjih zlonamernih posegov pri čebelah, bodo tako prav gotovo dobro prezimile.

Čebelam jeseni povsod primanjkuje cvetnega prahu zato rade jemljejo osmukanec, če jim ga nastavimo pred čebeljak v primerni posodi. Foto: Oto Primožič

OCENA LETOŠNJE ČEBELJE PAŠE NA GORIŠKEM

FRANC SIVIC

Urednik Slovenskega čebelarja me je zaprosil, naj napišem za to številko poročilo o letošnjem medenju v Sloveniji. Ker pa trenutno (1. septembra) hoja ponekod na Notranjskem še medi in ker mi vsi podatki opazovalnih postaj še niso pri roki, se moram zaenkrat omejiti na oceno čebelje paše na Goriškem, katere potek mi je dobro znan.

Goriški čebelarji letošnje letine ne morejo imenovati letino stoletja. Takšno oceno sem namreč slišal iz ust tistih srečnežev, ki so pravočasno pripeljali svoje muhe na Kočevsko ali v Gorski kotar. Menda so točili tudi štirikrat.

V znani velikonočni pozebi, ki je »obrala sadje« v Vipavski dolini in zmanjšala pridelek grozdja za 50 %, je v nižinah pomrznila tudi akacija. Prestala je cvetela v neugodnem vremenu, zato pridelek ni bil nič kaj rekorden — v povprečju 7 kg.

V juniju so se prevaževalci premaknili v Soško dolino in na Kambreško, kjer rastejo obširni gozdovi lipe in ko-

stanja. Nastavek cvetja na malolistni lipi ni bil ravno bogat, zato si poznavalci niso obetali večjih pridelkov. In res, tehtnice so zabeležile pridelek med 8 in 10 kg, torej nič posebnega.

Muhasti Trnovski gozd je primorske čebelarje že tolikokrat razočaral, da ga tudi letos niso jemali resno. Nekateri redki prevaževalci so sicer šli na ogled, a so se vrnili, rekoč: »Pod drevjem ni nič pokapano.«

Kako zelo so ga polomili. Na smreki v okolici vasi Rijavci so bile male lekanije na višku razvoja, in so obilno izločale mano. Seveda pa te mane ne brizgajo iz sebe, kakor uši na hoji, zato je na podrasti ni bilo opaziti. V Smrečju pri Krnici je bila njihova gostota največja, panjev s čebelami pa nikjer nobenih. Čebelja družina na tehtnici, ki so jo tiste dni pripeljali na Krnico, je bila šibka, a je kljub temu prikazala donose med 1 in 2 kg. Medenje je trajalo dobre tri tedne in tisti redki prevaževalci, ki so pripeljali čebele na začetku medenja, so dobili okrog 20 kg

Slabe družine so se letos ob dobri paši hitro opomogle, še posebno, če smo jim pravočasno dodali mlado kvalitetno matico

temno rdečega, izredno okusnega smrekovca.

Se najboljše pa so se odrezali čebelarji v vaseh pod Trnovskim gozdom v Vipavski dolini. Kontrolna tehtnica nekega starejšega čebelarja v Vitovljah je pokazala 27 kg. Njegove čebele so izkoristile zgodnje medenje smreke, ki se v več jezikih spušča preko roba Trnovskega gozda po strminah proti dolini, kasneje pa še tisto nad Krnico.

Pod hojo so se tu in tam svetlikale kapljice mane in številni čebelarji, ki so po končani paši na lipi pripeljali panje v Trnovski gozd, so nestrpno čakali, da začne mediti hoja. To pričakovanje je bilo toliko bolj živo, ker so iz Gorskega kotarja, Kočevske in iz Notranjske prihajale novice o skoraj bajnih pridelkih.

V to težko vzdušje je v začetku avgusta udarila vest, da je tehtnica na Krnici zabeležila 3 kg donosa. Ta po-

datek je sporočil neznanec po telefonu v nedeljo na Medexovo centralo za informacije in je bil dva dni kasneje tudi objavljen v Delu. Že v ponedeljek smo se prepričali, da je to popolna laž in smo o tem obvestili Medex. V torek je neznanec ponovno klical, in ko so mu na Medexu predlagali, naj se predstavi, se je ustrašil in odložil slušalko. Temu lahko rešemo podlost brez primere. Na srečo mu nakana ni uspela, ne vem pa, kaj bodo čebelarji naredili z njim, če ga odkrijejo. Njegov glas je namreč posnel magnetofonski trak.

Novice o velikih pridelkih s hojevih pasišč v Gorskem kotarju in na Kočevskem — tudi 10 kg dnevno — pa so še naprej burkale domišljijo vznemirjenih goriških čebelarjev. Kaj storiti? Po predpisih ne bi smeli zaradi varrooze peljati čebel iz občine. Nekateri so imeli še živo pred očmi dogodek, ko sta dva čebelarja iz bližine Nove Gorice po končani akacijevi paši zapeljala svoje panje v Zgornjo Branico, torej v sežansko občino, pa sta morala takoj v zapor za en teden. No, kljub tej grožnji jih ni bilo malo, ki so se le odločili, potlačili v sebi strah in so odpeljali čebele proti jugovzhodu naše republike.

Ko pišem tele vrstice, mi vedno znova prihaja na ušesa stavek, ki sem ga slišal na posvetovanju v Polju: »Ne varrooza, karantene bodo uničile slovensko čebelarstvo.« Ne vem, kdo je izrekel te besede, toda letošnje izkušnje kažejo, kako resnične so. Koliko stotin ton hojevega medu več bi lahko pridelali, koliko dragocenih deviz več bi lahko zanj iztržil Medex, če bi vsi čebelarji lahko peljali svoje panje v medeče hojeve gozdove. Namesto da so veterinarji zasledovali, preganjali in kaznovali prevaževalce brez zdravstvenih spričeval, bi raje v občinskih hojevih gozdovih Notranjske in Kočevske določili izolirane predele, kamor bi lahko pripeljali čebele tudi tisti iz okuženih območij.

SHRANJEVANJE SATJA

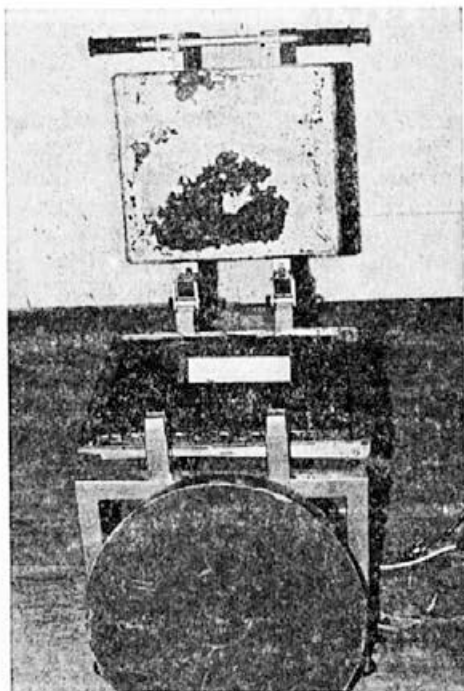
SLAVKO FRATNIK

Zelo stara in uhojena metoda shranjevanja satja, ki ga jeseni po zadnjem točenju poberejo čebelarji iz medišča, je bila in je še spravljana satja v posebej zato pripravljene omare, žveplanje, prezračevanje in temu podobno, kajti satovje je še kako ranljivo. Uničujeta ga molj in vešča, razjedajo miši in drugi glodalci, a še najhujša je plesen, ki se ji le s težavo ognemo. Vse to si lahko privoščijo le tisti, ki ima hišo in ustrezne prostore. Zelo veliko pa je takih čebelarjev, ki stanujejo v mestnih blokih in imajo navadno še zase in svoje otroke premalo prostora. Eden takih sem tudi sam. Zato se je takoj, ko so se moje družine pričele množiti, pojavil dodatni problem. Tedaj sem od več primorskih čebelarjev slišal, da pri zazimovanju puščajo vse satovje v panju. Poskusil sem in uspelo mi je tudi v Ljubljani. Pet let sem po tem sistemu čebelaril v Ljubljani, a zaradi tega mi niti ena družina ni odmrla. Še več, imel sem in imam občutek, da so tako zazimljene čebele bolj zdrave. Čebele same branijo satovje pred vsemi škodljivci in se spomladi povsem normalno razvijajo. Tako odpade za čebelarja veliko in naporno delo: shranjevanje, žveplanje, prezračevanje in podobno. V mojih 15 letih čebelarjenja še nisem porabil grama žvepla in kljub temu imam zdravo satovje. Moja skrb pri zazimovanju je usmerjena predvsem v zadostno količino krmilnega sladkorja. Vsaka družina mora dobiti 10 litrov tekočine (mešanica 1:1) in prostor za rešetkami mora biti povsem zapolnjen s časopisnim papirjem, ki ima to lastnost, da vpije vso odvečno vlago v panju, zaradi česar ostanejo čebele suhe in satovje manj plesnivo. Če mi katerega od stranskih satov kljub temu delno napade plesen, jo kaj lahko odpravimo s tem, da po 15.

aprilu tako satovje izložimo pol ure na sonce in plesen popolnoma izgine. Vse navedeno ni moj izum, vendar me veliko čebelarjev sprašuje, kako hranim satje in upam, da bom vsaj komu s tem pomagal. Še posebej imamo s tem težave mestni čebelarji.

Ko že govorim o satju, še besedo, dve o topljenju. Tudi tu sem si pomagal z iznajdljivostjo. V stanovanju sem namreč našel zapuščen in neizkoriščen pekač za kruh, takega, kakršne so prodajali kmalu po osvoboditvi. Važen je pokrov pekača. Temu sem razbil steklo in na njegovo mesto vstavil mrežico 1 × 1 mm. Ta pokrov električnega pekača je toliko velik, da v njem lahko hkrati topim do 5 satov, če so ti stisnjeni v kepe. Pod mrežico postavim večjo posodo z vodo, na kateri sloni pokrov in stopljeni vosk se lepo cedi v vodo, nakar ga kot popolnoma čistega pogrejem in oblikujem v soraste kroglice. To omenjam zato, ker sem prepričan, da se na marsikaterem podstrešju ali v shrambi še najdejo navedeni pekači, ki se prav pri pridelovanju voska v ne prevelikem čebelarstvu dajo zelo dobro in praktično izkoristiti. Sicer pa ETA Cerčno izdeluje raznovrstne grelce. Ti se dajo z malo truda montirati v ustrezno posodo, ki lahko služi istemu namenu, ker žal nimamo izdelovalca, da bi se v večjem obsegu ukvarjal s temi problemi.

Pridelek voska povečujem takole: takoj po 15. maju, ko je zrak že dovolj topel, pobrem iz vseh panjev zadnje okence (v medišču in plodišču). V tem prostoru, ki ni majhen, mi čebele ob dobri letini potegnejo velike plošče, po navadi trotovskega satovja, katerega občasno vsaj vsakih 14 dni izrezujem. Če je zaleženo s trotovino, ga takoj pretopim, če pa ga zalijejo z medom, kar ni malokrat, ga uporabim za žvečenje; posebno otroci ga

Nekateri čebelarji so pričeli uporabljati stiskalnice za pridobivanje voska na suh način z grelnimi ploščami.

Foto: Ante Franičević — Hvar

imajo radi. Lahko ga tudi vložimo v posamezne kozarce in zalijemo s tekočim medom, kar pride zelo prav ob raznih prehladih. Tudi brez zadnjih okenc se zelo redko zgodi, da mi kaka matica pobegne v medišče. Če pa že, jo preprosto s celim satom premestim nazaj v plodišče. Proti koncu avgusta, ko glavna paša poneha, ponovno namestim okenci v panje. Ta način čebelarjenja ne povečuje le pridelek voska, omogoča tudi pridelavo medu v satju. Zelo zelo zmanjšuje rojilno razpoloženje v panju, ker je v njem povečana prostornina. V prihodnje bo to verjetno tudi eden od načinov preprečevanja širjenja varrooze v panju. Poizkusite, škodovati ne more; res je malo več dela, a tudi koristi. Preden satovje spodrezujem, čebele dobro podkadim — zadimim, da se vrnejo v panj na sate.

ALI SO ČEBELJE DRUŽINE LAHKO VSE LETO NA PREVOZNEM ČEBELNJAKU?

ANTON STREKELJ

Čeprav imamo slovenski čebelarji še malo izkušenj s prevoznimi čebelnjaki, kjer so čebele nameščene na kamionih ali podobnih prevoznih motornih sredstvih vso sezono, smo vendarle spoznali, da bi se delo pri čebelarjenju dalo tako še bolj olajšati. Tako kakor povsod, velja tudi v čebelarstvu, da želimo z manjšim trudom in stroški doseči zaželeni cilj.

Zaradi tega smo čebelarji tudi pričeli uporabljati predelana motorna vozila, da bi lažje prišli s čebelami v tiste kraje naše širše domovine, kjer so pašne razmere boljše, zato pa tudi uspeh čebelarjenja. Ti prevozni čebel-

njaki bodo uporabni več let, ker se manj izrabijo, saj niso vsak dan na cesti, ampak prevozimo z njimi letno relativno malo kilometrov.

Stroški za tako vozilo niso majhni, vendar kljub temu dostopni poprečnemu čebelarju. Podobno je tudi s cestnimi dajatvami in registracijo; ti stroški so približno takšni kakor pri osebnih vozilih. Največje težave za čebelarje predstavljajo tehnične rešitve in sama izvedba, to je predelava vozila. Rabljena vozila so tudi precej iztrošena in je potrebno marsikaj popraviti, zlasti zavore (obloge), nadzirati akumulatorje itd.

Tudi sam imam že nekaj let predelan tovornjak za prevoze čebel. Tovornjak je znamke TAM 5000. Najprej sem odstranil z njega vse do podvozja. Kupil sem pohištvno profilirano jeklo in material za izdelavo opornikov, vodoravnih in pokončnih in nove deske za tla prevoznega čebelnjaka.

Ker že nekaj let čebelarim v »prevoznem« čebelnjaku, sem se odločil, da bom poskusil čebele tudi prezimiti v njem. Večina čebelarjev namreč zloži panje čez zimo v stalne čebelnjake in jih prezimuje na klasičen način.

Družine jeseni močno nakrmim, v mediščih pustim satje vso zimo in to, če se le da, z medom. Spomladi že zelo zgodaj očistim podnice in jim dodam sladkorno-pelodne pogače. Družine so mi zelo dobro prezimile; zlasti tiste z enoletnimi maticami so imele do 15. marca že 2 do 3 sate zalege, čeprav je bila zima precej ostra in neugodna za prezimovanje. Resnično je bilo v panjih malo več mrtvic, to pa zlasti zato, ker se čebele niso mogle zelo dolgo otrebiti zaradi slabega vremena in nizkih temperatur.

Verjetno bo marsikoga zanimalo tudi, kako sem preuredil kamion za prevoz čebel. Kamion sem nekoliko podaljšal, tako da lahko naložim nanj 66 AŽ panjev; v spodnji vrsti pa imam pri zadnjih kolesih še dva polovičarja. Pod podvozjem imam na vsaki strani še poseben nosilec za štiri plemenilčke. Streho sem preuredil tako, da je ločena na dve polovici, od katerih se lahko vsaka dvigne, kar mi omogoča primerno osvetlitev pri delu v panjih. Na vrhu je žleb, ki omogoča, da lahko na stalnem mestu streho izvlečem navzven, ker je na vodilih, in to za 25 cm. Ker kamion pri prevozu ne sme prese-

gati širine 2,45 m, se v tem primeru streha s cevastim ključem potegne skupaj. Streha je zgoraj izdelana iz pločevine, debele 0,5 mm; pod njo je stropor in na notranji strani iverica. S seboj vozim tudi deske, ki jih postavim pod spodnjo vrsto panjev in morajo segati do tal. Pomembne so predvsem pozno v jeseni in spomladi, ker preprečujejo, da bi čebele sedale pod tovornjak na mrzlo travo. Tako rešim marsikatero čebelo smrti. Pod podvozje vstavim na pasišču na štirih mestih bruna, pod kolesa pa dam deske, da izravnam kamion. To je še posebno pomembno v jeseni ob krmljenju in zaradi dežja, da ne pride do zamakanja. Jeseni, ko postavim kamion na stalno stojišče, ga obrnem v smeri sever—jug, da imajo čebelje družine na obeh straneh vsaj približno enake pogoje. Spomladi se čebelje družine na oljni repici hitro ojačajo. Do sedaj sem s takšnim načinom prezimovanja kar zadovoljen in upam, da bom tudi v prihodnje.

NAŠI ZNANI ČEBELARJI

Danes vam predstavljamo znanega čebelarja iz Livolda pri Kočevju *Jožeta Grabrijana*, ki je dolgoletni in zelo aktiven član ČD Kočevje ter sodelavec Slovenskega čebelarja.

Intervju »Znani čebelarji« sem sprejel z namenom, da napišem z odgovori na vprašanja tudi kak koristen nasvet našim, posebno mladim, čebelarjem. Drugače pa je na Kočevskem še več znanih čebelarjev, ki bi sodili v to rubriko Slovenskega čebelarja.

1. Kdaj ste začeli čebelariti?

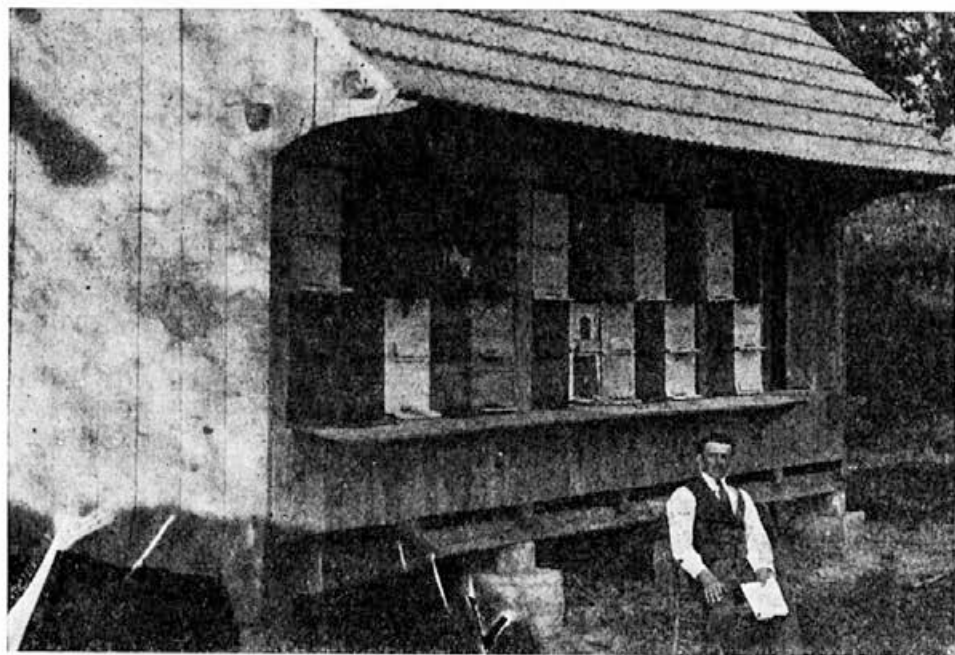
Čebelariti sem začel kot osnovnošolec pred dobrimi petdesetimi leti. Začel sem s pobiranjem rojev, zbijanjem satnikov in žičenjem; pomagal sem tudi pri točenju. Najlepše je bilo, ko mi je oče dovolil, da sem šel z njim, ko smo peljali čebele na ajdovo pašo.

2. S kakšnimi panji ste začeli čebelariti in čebelarite še danes?

Oče je l. 1914 dobil roj od sosede in je čebelaril s kranjiči. V letu 1927 pa je prešel na AŽ. Od takrat dalje čebelarimo v naši družini z AŽ panji.

3. Kako ste se učili čebelariti?

Resno sem se začel učiti leta 1927, ko je oče prešel s kranjičev na AŽ panje. Od takrat je pri hiši tudi Slovenski čebelar, ki sem ga za očetom tudi jaz vedno v celoti prebral. Leta 1946 sem se udeležil enotedenskega tečaja v Ljubljani, kjer so predavali takratni najboljši strokovnjaki: Bukovec, Rojc, Rome in drugi. Poz-

Slika je nastala leta 1930, takrat je oče že čebelaril z 24 AŽ panji, pozneje je čebelarstvo povečal na 60 AŽ panjev. Čebelnjak je bil zgrajen v Pribnici pri Črnomlju. Po vojni je bil prestavljen na Kočevsko. Leta 1955 pa je bil zopet podrt in odpeljan nazaj v Belo Krajino. Sem segajo začetki mojega čebelarjenja

neje sem bil še na tečaju za čebelar-ske preglednike. Prebiram SC in dru-gne knjige, ki jih je tudi že lepa zbirka. Udeležujem se posvetovanj v Polju.

4. in 5. Kje kupujete čebelar-ski pri-bor. — Ali ste zadovoljni s kvaliteto čebelarskega orodja in panjev?

Pred leti sem izdelal s pomočjo to-variša Ivana Grajša 20 AŽ panjev; sam imam doma enajstatarje, drugi so starejši 9-satarji.

Nekaj besedi o drobnem čebelar-skem priboru. Ta je razmeroma slabe kvalitete, tudi izbire je premalo. Na primer omelo bi moralo biti iz kvali-tetne žime in daljše, kot je širok sat, tako da ga ometamo celega, s seda-njim je ravno enkrat več dela.

Strugalo mora biti napravljeno iz jekla zelo dobre kvalitete. Najboljše je iz rezila od skobelnega stroja. Le s takim lahko ostružimo panj čisto do lesa. Tudi kvačice so bile prekratke in neprimerne.

6. S kakšno mero satnikov čebela-rite in kako jih žičite?

Kot že povedano, čebelarim z AŽ panji in satniki, žičim vodoravno štiri žice.

7. Katere čebelje pridelke pridelu-jete in kakšen je vaš povprečni pri-delek medu?

Poleg medu pridelujem še cvetni prah. Pri jesenskih pregledih družin postrugam propolis, vendar je tega malo. Poizkusil sem tudi pridelovati mleček, vendar je ostalo le pri po-izkusu.

Povprečni pridelek medu je zadnja leta 15 do 20 kg. Leta 1974 ga je bilo 25 kg, leta 1975 nič, letos pa računam, da ga bo več kot 30 kg.

8. Kako preprečujete rojenje?

Tu se držim pravila, da je družine bolje nastaviti prej kot prepozno. To-rej, ko je plodišče primerno polno čebel, nastavim družine. V medišče

umaknem tudi odvečno medeno satje, če je kaj paše, dodam po eno ali dve satnici. Skrbim za redno menjavo matice. Že vrsto let večam prostor v panju, tako da čebele spustim do vratec; tu je skoraj 1/5 panjevega neizkoriščenega prostora, ki ga namenjam čebelam. Tu čebele gradijo na gradilni-kih ali po svoje, poševno. Seveda je treba to satje izrezovati. Vendar je to rentabilno; vosek ima svojo ceno. O preprečevanju rojenja bom še kaj napisal pozneje.

9. Ali izdelujete satnice sami ali jih kupujete?

Satnice menjavam oziroma kupu-jem pri Medexu.

10. Ali kuhate voščine in kako?

Voščine kuham sam in to na klasi-čen način. To je kuha voščin v kotlu, prešanje in čiščenje v čistilniku.

11. Ali vzgajate matice in kako?

Matice vzgajam sam, deloma v re-zervnih družinah, deloma v AŽ pa-njih. Pred časom sem jih vzgajal v Zandrovih plemenilnikih, k čemur se bom najbrž še vrnil.

12. Kako pogosto menjate matice?

Matice menjam po dveh letih, naj-boljše izjemoma pustim v tretje leto.

13. in 14. Ali čebele prevažate in na katere paše? Kako jih prevažate?

S čebelami sem že res veliko prepo-toval. Kot sem že zapisal, smo pred vojno redno vozili na ajdovo pašo, po vojni pa vrsto let v Liko, v Istro na žajbelj, na Primorsko na akacijo, v Belo krajino na kostanj, v Gorski ko-tar na hojo, v Kamenjak na žepok itd.

Leta 1977 smo se Šercer, Kuk, Ve-selič in jaz odločili, da bomo napra-vili večnemu nakladanju in razklada-nju konec, čeprav nismo še tako stari. Začeli smo iskati in kdor išče tudi najde. V razmeroma kratkem času so se pojavili kamioni TAM na dvori-

ših. To je bilo razprav, načrtovanja in dela! Tako so zrastle čebelnjaki na kolesih. Selitev na pašo je zdaj pravi užitek. V dveh urah si pripravljen in kreneš boljši paši nasproti. Toda zadelo nas je kot strela z jasnega. Prišla je varrooza. Dvema iz četverice je inšpektor zapisal: »Nobenega prevoza več.« Drugima dvema pa je srce tudi upadlo. Tako vozimo zdaj le po bližnji okolici.

15. Kje in kako točite med?

Dokler nisem imel prevoznega čebelnjaka, sem največ točil v stalnem čebelnjaku v Rajndolu, pa tudi na terenu.

Odkar čebelarim v čebelnjaku na kolesih, pa dodam čebelnjaku šotor. Tako dela žena v šotoru, odkriva in vrti točilo, jaz pa v čebelnjaku in delo gre kar dobro od rok. Točimo z navadnim štirisatnim točilom.

16. Kako zazimate čebele?

Čebele prezimujem na prevoznem čebelnjaku. Prva leta smo s kolegi imeli pomisleke glede smeri izleta, kajti na prevoznem čebelnjaku je polovica panjev obrnjena v eno smer druga polovica pa v nasprotno. Čebeljak postavim tako, da dobi ena stran jutranje, druga pa popoldansko sonce. Tako uspešno prezimujem na prevoznem čebelnjaku. Pred leti smo prezimovali na ajdovem medu, nato je tega zamenjal žepek; zdaj pa primanjkljaj nadomestim s sladkorjem.

17. in 18. Ali dajete v pregled zimске mrtvice in drobir?

Kako je organizirano pobiranje vzorcev za pregled?

Mrtvice dajem v pregled že vrsto let, drobir pa šele zadnji dve leti. Letos je bil pri odvzemu navzoč veterinarski inšpektor.

Da bi preprečil varroozo, sem lansko leto očistil žrelne zagozde; namazal sem jih z lojem, tako da tesnijo in jih čebelam ni treba lepiti z zadelavino.

Za dno panja sem izdelal tako imenovano posodo za drobir in mrtvice in sicer iz letvice 15 × 15 mm in ultrapasa, tako da lahko porinem posodo pod nosilne palice v plodišču. Seveda je bilo treba tudi dno panja očistiti z omenjenim strugalom.

Pri tem naj povem, da sodi ta posoda v panj le pozimi, drugače bi pa bilo leglo več, ker se poveča prostor, ki ni dostopen čebelam.

19. Ali tudi sami ugotavljate možno navzočnost varrooze ni kako?

Že iz prejšnjega odgovora je razvidno, da sem se lotil ugotavljanja varrooze. Prej omenjena posoda je nujen pripomoček za ugotavljanje tega zajedalca. Pri čebelarskih opravilih sem izrezoval kose trotovine in po opravljenem pregledu odkrival bube in jih pregledoval. Znano je tudi, da varrooza med zimo odmira in jo najdemo med mrtvicami in drobirjem. Za zdaj okužbe z varroozo nimam.

20. Katere čebelje bolezni ste že imeli v čebelnjaku?

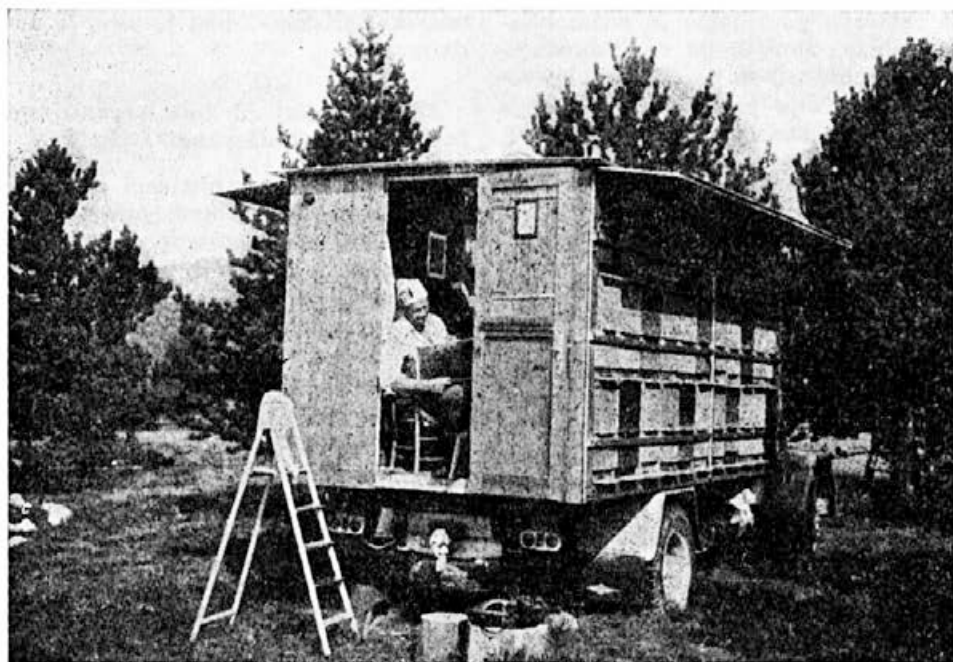
Do zdaj nisem imel škode zaradi čebeljih bolezni. Pri pregledih mrtvic pa včasih najdem okužbo z nosemo.

21. Ali je vaše čebelarstvo rentabilno?

V rentabilnostni račun sodijo vsi stroški, vključno z delom, o vložnem delu pa večina čebelarjev ne vodi evidence in jaz tudi ne. Pridelek 10 kg na panj mi navadno pokriva materialne stroške, to je kilometrino z osebnim vozilom, gorivo za kamion, sladkor in podobno. Ostanek pa je za poravnavo vložnega dela. Po mojih računih bi bil torej pridelek 20 kg medu in 1 kg cvetnega prahu rentabilen.

22. Ali prodajate med in druge pridelke?

Sem kooperant Medexa. Njemu prodam večino pridelka. Nekaj medu,

V tem čebelnjaku čebelarim z velikim zadovoljstvom že štiri leta

propolisa, mešanice medu in cvetnega prahu prodam in porabim doma.

23. *Ali ste član čebelarske organizacije?*

Kočevje je imelo čebelarsko organizacijo že pred vojno; kmalu po vojni pa je bila obnovljena. V tej organizaciji aktivno sodelujem že več kot 20 let.

24. *Katere probleme naj bi po vašem mnenju reševala čebelarska organizacija?*

Tovariši in tovarišica so v zadnjih številkah nakazali precej teh nalog in jih jaz ne bi ponavljal. Podprl bi mnenje tovariša Sedmaka, ki pravi, da čebelarstvo še nima pravega mesta v naši družbi. Nimamo nobenih zagotovil za preskrbo s sladkorjem. Še bolj aktualna pa je preskrba z zdravili. Zaradi širjenja varrooze je nujno, da tam, kjer se je pojavila, čebele zdravijo; potem jih tudi lahko prevažajo na pašo. Ob sedanjem stanju, ko če-

belar, katerega čebele so okužene z varroozo, ne sme prevažati čebel, se namreč dela ogromna škoda, ki bo z nadaljnjim širjenjem zajedalca še večja.

Vsekakor je potrebno več povezave, sodelovanja in konstruktivnega reševanja tega problema.

Ne vem tudi, če je dinar za tiskovni sklad uporabljen. ZČDS bi morala imeti v zalogi dober priročnik za začetnike in člane čebelarskih krožkov po šolah. Tudi pripomočkov za pozoritev pouka v šolah in pri predavanjih manjka.

25. *Kakšno je vaše mnenje o čebelarskem izobraževalnem centru?*

Od tistih časov, ko smo dali prvi dinar prispevka za gradnjo čebelarske šole Antona Janše na Brdu pri Lukovici, je poteklo že nekaj let. Časi so se spremenili. Po šolah so zrasli številni kroži mladih čebelarjev, kar je osnova za pridobivanje mladega čebelarskega rodu. Tu so velike možnosti,

da čebelarji pomagamo in usposabljammo mlade. Starejši pa se izobražujemo po možnosti in po potrebi. Posvetovanje v Polju je dobra oblika in je treba z njo nadaljevati.

ČIC smo zgradili z dobro voljo in vero, da bi imeli svoj dom in menim, da je to še vedno želja slovenskih čebelarjev. Vendar ob programu, kot je bil zamišljen takrat, ne gre. Slovenski in jugoslovanski čebelarji potrebujejo za nekaj dni v letu avle, kot so v Polju. Ena naj bi služila za to, da bi nekaj sto čebelarjev v njej poslušalo strokovna predavanja. Druga bi bila razstavni in prodajni prostor. Tu bi si lahko čebelarji ogledali pa tudi kupili razne pripomočke. Tega nam ČIC ne more dati.

Dom naj ostane, namembnost pa naj bi bila ustrezna sedanjim razmeram. Čebelarsko društvo Kočevje predlaga, da naj bi bil to dom za ostarele čebelarje. Tu bi lahko starejši čebelarji čebelarili tudi v jeseni svojega življenja. Lahko bi izdelovali čebelarske potrebščine. Tu bi lahko našli mesto tudi umetniki. Poslikane panjske končnice bi šle dobro v promet. Tu so velike možnosti. Dom pa bi kot bivališče postal družbeno koristen in rentabilen.

26. Kakšno je vaše mnenje o selekcijsko vzrejnem centru ZČDS?

Že ime pove, da je selekcija, to je odbira najboljšega vsekakor upravi-

čena in koristna. Treba je torej le nadaljevati.

27. Kako naj bi bilo organizirano čebelarsko izobraževanje?

Že pri 25. vprašanju sem se razpisal o oblikah čebelarskega izobraževanja. Naj na kratko ponovim. Posvetovanja v Polju so zelo koristna, kaj takega si eno samo društvo ne more privoščiti. Tu predavajo najboljši strokovnjaki. Vzgojo mladih čebelarjev pa je treba nadaljevati po šolah, da bo mladi rod spoznal koristnost te panoge.

28. Na katere čebelarske liste ste naročeni?

Naročen sem samo na Slovenskega čebelarja.

29. Ali ste na področju čebelarstva dobili kakšno priznanje?

V l. 1980 sem prejel Janševo odličje II. stopnje.

30. Kakšne zadolžitve ste do zdaj imeli v čebelarski organizaciji?

Od leta 1963 do 1980 sem bil tajnik društva Kočevje in čebelarski preglednik. V tem času sem sodeloval kot zastopnik društva v ZČDS. Letos spomladi smo ustanovili pri šoli Zbora odposlancev v Kočevju čebelarski krožek, pri katerem sem prevzel mentorstvo. Sem član UO društva.

SODOBNO STOJALO — PALETA ZA NAKLADNE PANJE

Pri čebelarjenju z nakladnimi panji, zlasti pri tistih čebelarjih, ki čebelarijo na med, je zelo pomembno, kako imajo rešen problem stoyal ali palet za svoje panje. Prav zaradi tega se je naš inštitut zadnjih nekaj let intenzivno ukvarjal s konstrukcijo stojala — palete za nakladne panje, ki

naj bi izpolnjevalo vse zahteve sodobnega načina čebelarjenja in prevažanja čebeljih družin. Mislimo, da smo ta problem rešili s stoyalom, ki smo ga sami skonstruirali.

Stojala za nakladne panje morajo izpolnjevati te zahteve:

1. Ne smejo negativno vplivati na razvoj čebeljih družin.

2. Biti morajo poceni.

3. Olajšati morajo delo s čebeljimi družinami.

4. Čebelje družine morajo zavarovati pred dežjem, vlago in tatvino.

Za postavitev panjev so do zdaj že preizkušali in uporabljali različne izvedbe čebelnjakov vseh vrst in množico vseh mogočih stojal, palet, premičnih vozičkov in podestov za posamično postavitev panjev na stojišču.

Prednosti in pomanjkljivosti čebelnjaka in postavitve panjev na stojišču smo zajeli v tej tabeli:

ČEBELNJAK	STOJIŠČE (panji na paletah)
PREDNOSTI	
Varuje čebelarja pred dežjem, vetrom in nizko temperaturo in se bolje obnese pri vzreji matic. Zavaruje panje pred dežjem. Čebelnjak je tudi skladišče za orodje in prostor za točenje medu (lažje vzdrževanje čistoče in majhna možnost ropa).	Poceni je!!! Zelo primerno je za prevažanje na pašo!!! Omogoča lahko delo z družinami. S hidravličnim ali električnim dvigalom lahko panje naloži en sam človek. Panje lahko razmestimo na več stojišč (opraševanje v plantažah).
POMANJKLJIVOSTI	
Drag je!!! Za postavitev čebelnjaka je potrebno dobiti dovoljenje pristojnih organov. Za delo je nepraktičen (premalo svetlobe, utesnjujoče, pogosto premalo prostora za več naklad, če imamo v čebelnjaku nakladne panje). Pri povečanju čebelarstva moramo zgraditi nov čebelnjak. V čebelnjaku je širjenje čebeljih bolezni lažje zaradi zaletavanja čebel v druge panje v čebelnjaku.	Daje manj zaščite za panje. V slabem vremenu je otežena vzreja matic, če nimamo strehe nad panji. Prav tako so težje izvedljiva dela, ki jih moramo opraviti ponoči. Čebelar ni zavarovan pred dežjem, vetrom in mrazom. Večja je nevarnost ropa in večja poraba hrane, kar pa ni tako pomembno.

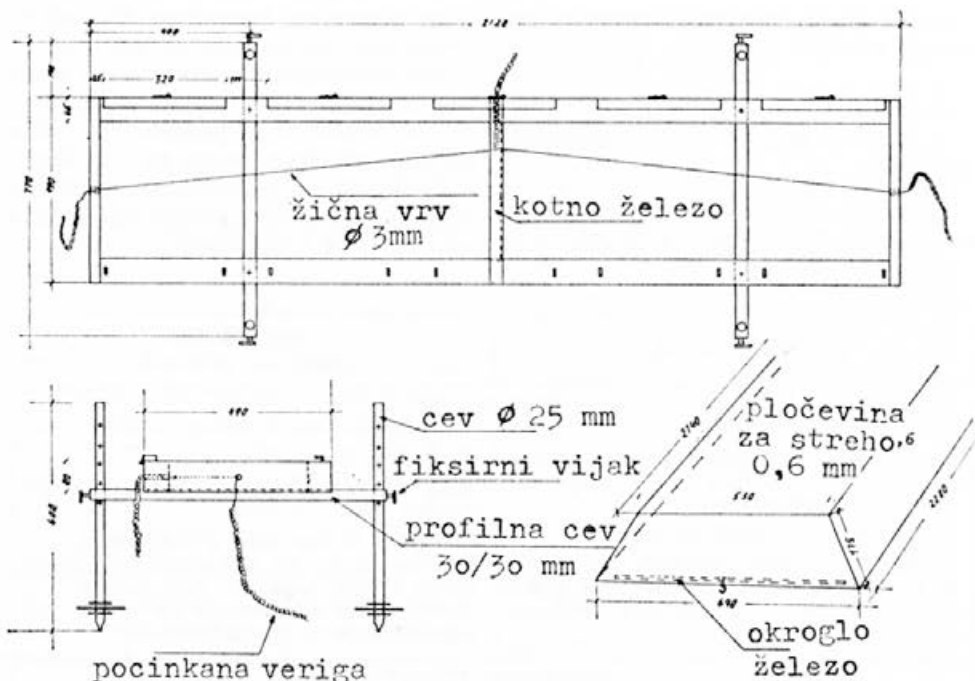
Po naši oceni kaže ta primerjava, zlasti z ekonomskega stališča, na precejšnjo prednost postavitve panjev na stojišču pred čebelnjakom.

Čebelnjak ima bistveno prednost samo pri vzreji matic in pri pridobivanju matičnega mlečka. Pri čebelarjenju na med pa je čebelnjak samo napačno naložena investicija. Že od leta 1970 naprej smo preizkušali različne izvedbe stojal za nakladne panje in razne načine pokrivanja panjev. Pri tem smo dobili precej izkušenj, ki lahko koristijo čebelarjem.

a) NOSILNI DEL STOJALA

je lesen okvir iz najmanj 5×8 cm debelih tramčkov, ki ju povezujeta dve 2×8 cm debeli letvi. Ta okvir je nekakšna paleta, na kateri so panji. Panji so na ta okvir trdno pritrjeni z dvema kavljema na sprednjem delu in posebno (Schmidlovo) sponko zadaj (Glej sliki 3 in 4). Panje je zato skoraj nemogoče poriniti s palete in tudi pri delu s čebelami se ne premikajo.

Na okvir so pritrjene noge, ki so iz železnih cevi. Noge lahko poljubno

(Slika 1) Dolžina palete je odvisna od dolžine panjev

podaljšujemo ali skrajšujemo po potrebi. Tako se lahko prilagodimo vsakemu terenu in postavimo panje v vodoravno lego. Z vijaki pritrdimo nogo in jo še dodatno zavarujemo z zatičem. (Glej slike 1, 2, 3 in 4.)

b) POKRIVANJE PANJEV

Preizkusili smo raznovrsten material in različne sisteme za pokrivanje panjev.

POSAMICNE STREHE se pri popotovanju preveč razpirajo. Lahko jih je zavarovati pred vetrom, ne pa pred tatvino.

PLASTIČNE PONJAVE so prav tako preizkusili.

Te plastične ponjave premalo zavarujejo panj; ker ležijo preblizu panja, povzročajo nastajanje kondenzne vode in so predrage. Težko jih je zavarovati proti vetru in ne preprečijo tatvine.

PLOČEVINASTE PLOŠČE nad več družinami, ki jih zelo pogosto upo-

rabljajo veliki čebelarji, so poceni in zelo obstojne. Vendar pa tudi z njimi ni mogoče zavarovati panjev pred vetrom in tatvino.

STREHE IZ VALOVITE PLASTIKE (npr. asmanit), privite na lesen okvir, so preveč razprte in predrage. Tudi niso dovolj odporne. Če te strehe postavimo za več družin skupaj (za eno paleto), dobro zavarujejo panj, tako kot pločevinaste plošče. Mogoče pa jih je uporabiti tudi kot varstvo pred vetrom in tatvino.

Konične pločevinaste strehe za pet družin (ena paleta) so se v naši uporabi še najbolj izkazale. Družine zavarujejo pred vetrom in tatovi. Imajo neznatno težo in jih je mogoče naglati drugo ob drugo, kar omogoča majhno porabo prostora pri popotovanju. Vse leto dovolj zavarujejo panj. Vrh vsega so, če jih sami sestavimo, poceni. Zaradi ravnanja z njimi in stabilnosti mora biti taka pločevina ob robu naokrog zakriviljena 5 cm in na vogalih zakovana.

hp

medex

ljubljana, jugoslavija

bilten

letnik
leto
številka

VII
1981
10

HP MEDEX — ŠAMPION KMETIJSTVA '80

Zadružna zveza Jugoslavije je 11. julija 1981 na svečanosti v zadružnem domu Dornava pri Ptuju razglasila šampione kmetijstva Jugoslavije za 1980. leto in šampionom podelila diplome. Svečanosti so se udeležili poleg šampionov predstavniki zadružnih zvez Jugoslavije, republiških in avtonomnih pokrajin, predstavniki zveznih in republiških organov za kmetijstvo, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in domačini, ki so bili gostitelji prireditve srečanja šampionov.

Razglasitev šampionov kmetijstva Jugoslavije je tradicionalna prireditev Zadružne zveze Jugoslavije z namenom pospeševanja kmetijske proizvodnje v raznih oblikah in s spodbujanjem tekmovalnih aktivnosti posameznih kmetijskih delavcev, zadružnih in drugih organizacij združenega dela. Svečanost razglasitve šampionov in podelitev priznanj se vrši vsako leto v drugi republiki, tako da je čast organiziranja srečanja šampionov letos pripadla Zadružni zvezi Slovenije. Gostitelj prireditve je bila Kmetijska zadruga Ptuj, ki je svojo nalogo v polni meri uspešno opravila. Šampioni Jugoslavije so se lahko dobro seznanili z življenjem ljudi in z

narodnimi običaji ptujskega področja, saj so se udeležili tudi prireditve razstave kruha na Polenščaku. Šampioni kmetijstva iz vseh območij Jugoslavije so se lahko prepričali o gostoljubnosti Slovencev, predvsem občanov z območja Ptuja. Mnogi udeleženci so izjavljali, da jim bo to srečanje in gostoljubnost domačinov ostalo v trajnem spominu.

Hp Medex je bil na tej svečanosti proglašen za šampiona 1980 in je prejel diplomu v znak priznanja za dosežene rezultate s področja pospeševanja in organiziranja čebelarstva na območju cele Jugoslavije.

S področja čebelarstva so prejeli priznanja Zveza čebelarskih društev Slovenije, Čebelarsko društvo »Pčela« iz Osijeka, Čebelarsko društvo »Milivoj Bugarski« iz Zrenjanina, Združenje čebelarjev »Kopaonik« iz Leposaviča SAP Kosovo, Ivanovič Rajko za prispevek k afirmaciji čebelarskih organizacij SR Srbije in za vključevanje mladih v zadruge, Toko Boras iz Vitime — Ljubeški za 25-letno delo na razvoju čebelarstva in uvajanju mladih čebelarjev v čebelarjenje.

Franc Strumbelj

ZADRUŽNI SAVEZ JUGOSLAVIJE

DODELJUJE

DIPLOMU

J.P. Medeks

U ZNAK PRIZNANJA ZA REZULTATE

*ostvarene na unapređenju proizvodnje i
organizovanju pčelarstva na teritoriji
ćuave Jugoslavije*

Prij 11. juli 1981.

PRESEDNIK
ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

D. Murina-č.č.

NAVODILO ČEBELARJEM KOOPERANTOM ZA PRIPRAVO IN SHRANJEVANJE CVETNEGA PRAHU

DIPLO. INŽ. KOCH VERENA

Tudi cvetnemu prahu, ki ga zbirajo čebele, namenjajo že precej časa izredno pozornost. Z analizo je potrjeno, da je cvetni prah za čebele edini izvor beljakovin, maščob, ogljikovih hidratov (sladkor), mineralnih snovi in vitaminov. Zato ima cvetni prah v življenju čebel izredno pomembno vlogo, ne samo kot hrana, temveč tudi kot biološki faktor za vzdrževanje rodu.

Prav iz tega razloga se danes vse več znanstvenih del usmerja k raziskavam aktivnih snovi v cvetnem prahu, saj je znano, da so v njem snovi, ki jih potrebuje organizem za rast in vzdrževanje biološkega ravnotežja.

Glede na kemijsko sestavo vsebuje cvetni prah veliko beljakovin, prostih aminokislin in maščob, ogljikovih hidratov, škroba, mineralnih snovi, vitaminov in fermentov.

Najvažnejši dejavnik, ki odloča o kakovosti cvetnega prahu, je % vode.

Sveži osmukanec (vzet iz osmukalnika) vsebuje 20–23 % vode. Kemijski sestav cvetnega prahu (beljakovine, ogljikovi hidrati, vlaga) je ugoden pogoj za rast in razvoj mikroorganizmov, ki se pri takem % vlage in povišani temperaturi aktivno razmnožujejo in povzročajo kvar cvetnega prahu. S tem povzročajo spremembo sestave cvetnega prahu in mu zmanjšujejo biološko vrednost. Pod vplivom nekaterih kvasovk pride lahko do vrenja in s tem do kisanja cvetnega prahu, plesni pa povzročajo močne krče v človeškem prebavnem traktu.

Izredno pomembno je, da osušimo cvetni prah čimprej — delno že pri čebelarju.

Vir okužbe cvetnega prahu pa je lahko že čebelar sam, če ni dovolj pozoren na svojo osebno higieno in čistočo predmetov, s katerimi pride cvetni prah v stik. Neumite roke in ne dovolj očiščeni predmeti so lahko pravo leglo mikroorganizmov, ki v tako ugodnih razmerah, kot vladajo v cvetnem prahu, preidejo v aktivno življenje. Da bi preprečili okužbe cvetnega prahu, opozarjamo čebelarje, da pazijo na čistočo rok in predmetov, s katerimi pride cvetni prah v stik, da cvetni prah, ki začenja plesneti, takoj zavržejo in da sveži cvetni prah osušijo.

Cvetni prah oziroma njegovo zrno je sestavljeno iz zunanje odporne ovojnice, imenovane sporoderm, v notranjosti pa je protoplazma in celično jedro ali jedra. Učinkoviti del zrna je notranja vsebina, zunanja ovojnica je neprebavljiva. Ovojnica pri cvetnem prahu ima odprte oziroma pore, skozi katere lahko dospejo prebavni sokovi v notranji del in izlužijo, prebavijo vsebino. Če bi cvetni prah prehitro in premočno posušili (visoke temperature), bi se pore zaprle in tako ne bi bil mogoč dostop prebavnim sokovom do protoplazme.

Prehitro sušenje škoduje cvetnemu prahu tudi zato, ker je večina učinkovin vezana na beljakovine, katere začnjenjo denaturirati (propadati) pri temperaturah nad 45°C (kontrola beljakovin). Zato moramo cvetni prah, nabran z osmukalniki, čimbolj osušiti, in sicer tako, da ga za nekaj dni razprostremo na gosti

Vrbe nudijo prvo obnožino, ki je ena od najkvalitetnejših

V času cvetenja sadnega drevja lahko že intenzivno smukamo cvetni prah

mreži na senčnem in suhem prostoru, na prepihu. Med sušenjem cvetni prah premešamo, zlasti če je plast cvetnega prahu debelejša. Posebno pozorno moramo tudi tu zavarovati cvetni prah pred muhami in podobnimi insekti ter domačimi živalmi (kokoš, maček, pes), ki lahko tudi povzročijo okužbo tega pridelka. Zato je seveda najboljšo sušiti cvetni prah v zaprtih sušilnih omarah oziroma v zaprtih sušilcih, kjer kroži topel zrak s temperaturo 40°C . V teh napravah so vloženi prekati oziroma mreže, kamor razprostremo cvetni prah. Debelina plasti naj bo 15 do 20 mm, zrak pa naj kroži od spodaj navzgor. Sušilne aparature imajo vgrajen termostat, ki uravnava temperaturo zraka, tako da se cvetni prah suši pri stalni temperaturi 40°C . Pravilno osušen cvetni prah hranimo in odpremljamo v poprej dobro očiščenih in suhih polivinilskih vrečkah. Do odpreme jih hranimo v hladilniku ali vsaj

v temnem prostoru s kletno temperaturo $10\text{--}15^{\circ}\text{C}$. Najbolje pa je nabrani in osušeni cvetni prah čimprej odpremiti.

Z izkopanim cvetnim prahom ravnamo prav tako.

Da lahko zanesljivo preprečimo kvarjenje cvetnega prahu, mu moramo zmanjšati vlago na 8%; zato bomo tudi letos pri odkupu cvetnega prahu poleg vizuelnega pregleda določali tudi % vlage.

Vlago bomo določali z Mettlerjevo tehtnico, ki ima UV nastavek za hitro določanje % vlage. Analiza sama traja 14 minut. Če bo vseboval cvetni prah večji % vlage, bomo od neto teže odšteli razliko % vlage do 8%, kolikor jo sme imeti.

Glede na raziskave vpliva cvetnega prahu na človeški organizem lahko z gotovostjo rečemo, da je cvetni prah dietetično sredstvo in kot tak mora ustrezati naslednjim pogojem:

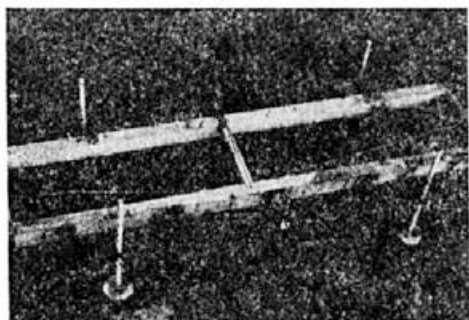
- Ne sme vsebovati škodljivih snovi (pesticidi), patogenih klic in tujkov.
- Popolna učinkovitost mora biti zagotovljena s pravilnim pridobivanjem, kontrolo sušenja, s strokovno obdelavo in embalaranjem ter skladiščenjem.
- Kontrolirana mora biti kemijska sestava.

Pri pravilnem, skrbnem prevzemu cvetnega prahu zato tudi kontroliramo vzorce z lupo, kjer iščemo:

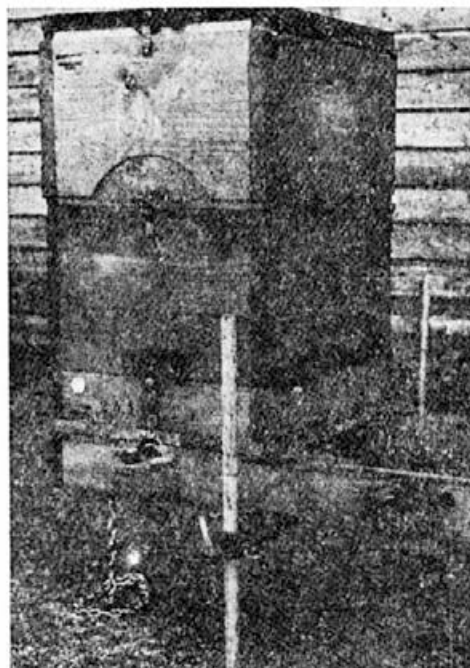
- dele žuželk, žrk in njihovih ovojev — ker hitinasti delci povzročajo alergijo in jih zato ne bi smelo biti v prehrani,
- pršice (Acarine), ki predstavljajo v cvetnem prahu prenašalce povzročiteljev bolezni,
- prisotnost zalege insektov,
- določene plesni.

Radi bi opozorili čebelarje, da se pri zbiranju cvetnega prahu ravna po navodilih, ker bomo vsak cvetni prah, ki ne bo ustrezal zahtevam po kvaliteti, zavrnil.

Če želimo tržišču ponuditi kvaliteten pridelok, moramo uporabiti samo visoko kvaliteten surovino in če je ta surovina zaradi svoje sestave zahtevna tako, kot je cvetni prah, nam mora biti jasno, da je ohranitev njegove biološke vrednosti odvisna predvsem od kvalitetnega dela čebelarja.

(Slika 2) Stojalo brez panjev

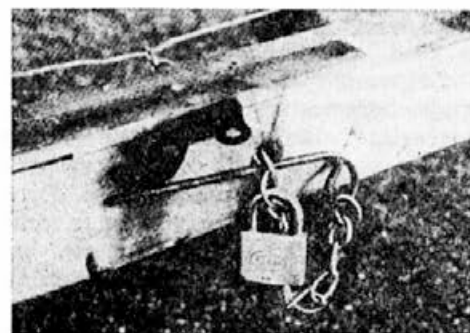
(Slika 3) Pritrjen panj postavljen na stojalo

(Slika 4) Spredaj dva kavlja trdno držita panje

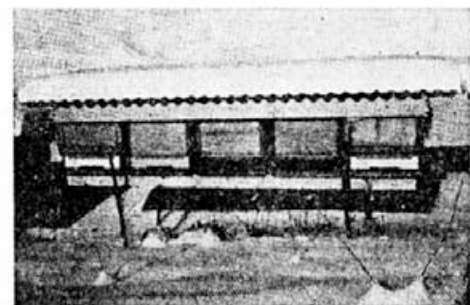
(Slika 6) Stojišče nakladnih panjev na stojalih

(Slika 5) Družine zavarujemo pred tatvino z obešanko

(Slika 8) Stojala s petimi panji se zelo hitro in naenkrat dvignejo na kamion s hidravličnim ali električnim dvigalom. To je nujno pri večjih čebelarstvih

(Slika 7) Strehe iz valovite plastike dobro ščitijo panje vendar so primerne le za stalna stojišča

Pločevina je bila upognjena tako, da smo jo napeli med dva lesena robova iz trdega lesa. Pločevino smo prirezali po šabloni z žago luknjarico.

č) SPONKE

Sistem, ki ga je razvil dir. Josef Kraxner, (trenutno predsednik deželne zveze Burgenland) in ki so ga preizkusili v teku dolgih let, omogoča spenjanje palete s petimi čebeljimi družinami. Tako so čebelje družine zelo dobro zavarovane, da jih ne odkrije veter in pa da so varne pred tatovi. Brez ključa je mogoče priti do čebeljih družin samo s silo (sekalna žaga, železna žaga). V začetku je imel celo medved težavo, da je obšel to zaporo.

d) PREVOZ PANJEV NA STOJALIH

Pri prevozu ni potrebna nobena dodatna oprema (deske, strehe, lege itd.).

H. Pechacker, Inštitut za čebelarstvo, 3293 Lunz am See, Austrija

Večja čebelarstva lahko prevoze racionalizirajo, tako da nakladajo in razkladajo panje (po pet hkrati) s hidravličnim ali električnim dvigalom, ki je pritrjeno na tovornjak.

e) STOJALO JE PRIMERNO ZA VSE LETO

Panje imamo lahko na stojalu vse leto, tudi pozimi. V krajih, kjer zapade veliko snega, so panji pozimi popolnoma zasneženi in družinam to ne povzroča nobenih težav, celo nasprotno: družine sneg varuje pred zelo hudim mrazom. V zimi 1980/81 smo imeli na enem stojišču v bližini Lunza popolnoma zasneženih 30 družin od novembra do konca februarja. Vse družine so izredno dobro prezimile.

ZDRUŽEVANJE DRUŽIN IN VEČJI PRIDELEK

Da je pridelek medu velik, mora biti čebelja družina številna, močna, živalna. Zato so se čebelarji domislili, da bi ob medenju združili dve družini in tako podvojili njeno številčnost in sposobnost nabiranja medu. Postopek je uspešen pri šibkih družinah, ki same ne zmorejo nabrati kaj prida medu. Nekateri celo pretiravajo, češ da združevanje dveh družin ob medenju ne samo da podvoji pridelek medu, ampak da ga je tako kar štirikrat več. Če združimo dve močno živalni in dobro pripravljene družini, njun pridelek nikakor ni 4-krat večji, niti 2-krat ne, pač pa le ena in polkrat večji od obeh družin, če bi bili ločeni.

Če sta družini združeni, pridelek ni vedno boljši. Ločeni družini, vendar dobro pripravljene, sta lahko bolj uspešni kot združeni. Ali naj opustimo združevanje dveh družin ali ne? Združitev dveh družin ne pokaže uspeha takoj, pač pa se lahko pokaže v teku enega čebelarskega leta.

Začnemo z družino, v kateri konec maja premestimo zalego in tako ustvarimo dve družini, ki bosta po prezimovanju služili za pospešene priprave na spomladansko pašo. Druga družina, ki nas je veljala le zimске obroke sladkorne raztopane, bo, združena s prvo, povečala pridelek za 50 %, kar ne gre prezreti.

Združevanje dveh čebeljih družin je lahko različno:

A 1 — Združevanje dveh družin v eni nakladi z eno matico

To je način, ki se ga najprej domislamo. Odstranimo eno matico, ali pa pustimo čebelam, da se same odločijo za eno od obeh matic. V eni nakladi združimo vse sate z zalego in dodamo sate s cvetnim prahom. Med cvetenjem češenj bodo čebele napolnile ves panj in kmalu bodo prestopile skozi matično mrežo v medišče. Samo ena nevshečnost je: nekaj satov je odveč; shraniti

jih je treba za rezervo in vedno več jih bo, če bomo s čebeljimi družinami tako ravnali. Med, ki ga tako pridela-
mo, je izredno kvaliteten!

A 2 — Združitev dveh družin v dveh nakladah z eno matico

Večino zaleženih satov združimo v eni nakladi, ki bo nameščena nad naklado z matico, od katere bo ločena z matično mrežo in bo postopoma z izleganjem mladih čebel služila kot medišče. Medtem ko čakamo na izleganje, namestimo tretjo naklado nad zalego kot prvo medišče. Ko je dovolj polna, jo lahko odstranimo. Da se nabrani med ne bi znakazil, sati z zalego ne smejo vsebovati zimske zaloge. V ta namen se bo zalega izlegla vsaj 8 dni pred tem postopkom in medtem bo odkrita zalega ta med použila.

B 1 — Povezava dveh družin, ki imata vsaka svojo matico

Obe družini ohranimo, vendar delata obe skupaj in odlagata med v skupno medišče. V tem primeru se torej odločimo za dvojni panj (bi-panj), ki ima veliko zagovornikov. Obe družini sta sosedni v veliki nakladi — plodišču, kjer sta ločeni z navpično matično mrežo.

B 2 — Dve družini ena nad drugo s skupnim mediščem

Družini, ki sta ena nad drugo, sta ločeni z dvojno matično mrežo, da preprečimo spopad med maticama. Sledi naklada, ki jo spet zavarujemo z matično mrežo. Vsaka naklada ima svoje žrelo. Okrog 1. maja združimo zalego v drugi nakladi (brez matice), ki bo služila kot drugo medišče, in vrnemo se k eni sami družini.

Preprosta različica tega postopka je, da popolnoma ločimo obe družini, tako da namestimo medišče med obe družini, ki ju želimo povezati. Medišče z obeh strani zavarujemo z matičnima mrežama.

C — Poleg združitve in povezave družin povežemo tudi delavke

C 1 — Stalna povezava

Vsakih 15 dni je potrebno zamenjati položaj obeh družin, med katerima se nahaja medišče, zavarovano navzdol z matično mrežo in navzgor z ločilno ploščo. Na razpolago sem imel tri podobne družine. Vse tri matice so bile po rojstvu sestre, izležene istega dne, na pomlad enako močne in razvite. Dve sta mi služili v preizkusu te metode, medtem ko je bila tretja kontrolna. In zdaj poglejte rezultate:

11/5	16	9,5
26/5	9,5	6
26/7	8	6
Skupaj:	33,5	21,5

Pridelek povezanih družin je 156 % ali 1,5 pridelka kontrolne družine.

C 2 — Enkratna povezava delavk s premeščanjem

Kadar sta dve sosednji družini ali družini, ki sta ena nad drugo, zelo živalni in imata veliko zalege ob cvetenju česenj, potem boljši družini dopolnimo gnezdo z zrelo zalego iz druge družine, ki jo prenesemo bolj ali manj daleč. Delavke se bodo vrnile, da bi ojačale prvo družino, ko bodo začele izletavati na pašo. Takšen pridelek čebel je seveda prehodni, vendar zelo učinkovit. Ta metoda je uporabna predvsem v čebelnjaku, ki se ga da širiti, kakršen je čebelnjak na prostem.

To so torej različne metode, ki jih morate najprej preizkusiti, da bi našli najbolj ustrezno. Poskušati je potrebno s podobnimi družinami, jih primerjati s kontrolno družino v istem času in v istem čebelarskem letu. Jasno je namreč, da ne moremo primerjati na primer pridelka leta 1975, ki je bil povprečen, in pridelka v letu 1976, ki je bilo rekordno leto.

Avtor: dr. Fernard Labay Poulseur,
La Belgique Apicole,
jan.-feb. in marec 1977

Prevod: Tilka Jamnik

POUČEN ZGLED PRILAGAJANJA ZAHTEVAM TRGA

Ob XXVIII. kongresu Apimondie, ki bo letos v Mehiki, drugi največji izvoznici medu na svetu, smo v prispevku v letošnji 3. št. Slovenskega čebelarja poudarili, da je njihov presenetljivo nagli razvoj čebelarstva po osvoboditvi dežele posledica centraliziranega in specializiranega pridobivanja in predelave medu skladno z okusom in zahtevami trga; vse to pa ob skrbni pomoči tamkajšnjih družbenih dejavnikov za razvoj čebelarstva. Posebni oddelek v ministrstvu skrbi za sistem organizacije in pomaga s praktičnimi potrebščinami, financira kmetijske čebelarke tehnike (en tehnik na 44 tisoč čebelnih družin), ki neposredno skrbijo za pomoč čebelarjem z osnovnimi materiali (matice, satnice, panji itn.), nadzorujejo zdravje čebel in sodelujejo pri usposabljanju čebelarskih kadrov.

Čebelarke kooperacije centralizirano točijo med in predelujejo čebelje pridelke. Za primer naj navedemo čebelarke organizacijo na polotoku Jukatana, ki ima na stojiščih več kot 45 tisoč čebelnih družin, s katerimi čebelarji 14 tisoč čebelarjev. Združenje prevzema med, ga predeluje in skrbi za razpečevanje. V šestnadstropni stavbi, zgrajeni po izkušnjah (8000 m²), služi vsako nadstropje svojemu namenu (točenju, filtraciji, ogrevanju in polnjenju medu; v enem so laboratoriji itd.). Letno predelajo 6 do 9,5 tisoč ton medu.

Medeno satje dostavljajo v kooperantsko podjetje sami čebelarji. Tam ga iztočijo, razdelijo po teži, opredelijo po barvi in s pomočjo refraktometra določijo vodo v medu, ki ne sme presežati 19%. Grobemu čiščenju sledi tanjše čiščenje skozi mrežaste filtre 24 ur. Po še enem čiščenju sledi polnjenje v 300 kg sode, ki so namenjeni Evropi.

Na istem polotoku je npr. drugo kooperantsko predelovalno podjetje (v

Campeche), ki zajema 5000 čebelarjev z 250.000 čebelnimi družinami. Tu predelajo okoli 11 tisoč ton medu, od tega pa ga gre po že omenjenem načinu 90% v Evropo; v ZRN, Anglijo in Švedsko.

Drugačen pa je postopek predelave za ameriški trg. Zanj med toplotno obdelajo (pasterizirajo) in večkrat fino filtrirajo. Med se pretaka po 20 ceveh, ki so speljane skozi vrelo vodo, da se v eni minuti segreje do 70°C. Za tem gre spet na prefinjeno čiščenje, nakar ga z mrzlo vodo shladijo do 30°C in šele potem ga po štirih dneh polnijo v sode, katerih notranjost najprej sparijo, potem posušijo in znotraj premažejo s tankim slojem voska. Ameriški trg namreč zahteva svetel in tekoč med. V tamkajšnjih razmerah, ko je konec novembra dnevna temperatura 30–35°C, zgradbe pa, v katerih je shranjen med, so pokrite s pločevino, ni nujno, da bi med segrevali pred pošiljko. Med pasterizirajo samo z namenom, da ne bi kdaj pozneje kristaliziral. Na ameriškem kontinentu pa ne želijo kristaliziranega medu. Sicer pa v večini mehiškega medu prevladuje fruktoza, ki zadržuje proces kristalizacije.

Za med dobijo čebelarji v začetku leta le kredit, po končanem obračunu pa dohodek delijo med čebelarke organizacije in podjetjem.

Zanimivo je, da pri tako obsežnem čebelarjenju nimajo posebnih ustanov za usposabljanje čebelarskega kadra, kot jih imajo v večini evropskih držav. Čebelarje pripravljajo po posebnih programih na tečajih, in to neposredno ob praktičnem delu. Tudi nimajo kakih raziskovalnih ustanov, ki bi se ukvarjale z opravevanjem poljedelskih kultur in le v nekatere severne dele države pripeljejo čebele zaradi opravevanja cvetov buč, jablan in hrušk, za kar dobijo ustrezno nagrado (900 pezet na čebelno družino, kar bi

bilo približno 90.000 naših starih dinarjev).

Tudi tam je čebelarjenje odvisno od zdravja oziroma boleznih čebel (amerikanska in evropska gniloba). Poudariti moramo, da varrooze ne poznajo. Pač pa jim dela preglavico neka druga, do sedaj še neznana bolezen. Ta se pojavlja v poletnih treh mesecih na mladih čebelah, ki jih množično

uničuje. Raziskave so pokazale, da je povzročitelj boleznih ameba (eden najbolj enostavnih staničnih organizmov). Tako se tudi v Mehiki ubadajo, poleg že znanih čebeljih boleznih, z novimi pojavi obolenja čebel. O tem bo zagotovo stekla beseda tudi na letošnjem mednarodnem čebelarskem kongresu v Mehiki.

Pruredil Martin Mencej

S ČEBELAMI SKOZI ŽIVLJENJE

JOSIP BELČIČ-PETERANEC

PODOBE IN ČAS ZGODNJE MLADOSTI

Zelo rad se spominjam svoje zgodnje mladosti. Sadovnjak poln sadja, očetov čebelnjak in naša kolarska delavnica, kjer sem se rad zadrževal. Ko sem shodil in trdno stal na nogah, sem zabijal žeblje v šture, na katerih sta dedek in oče tesala les. Če sem se udaril po prstu, so mi solze stopile v oči, ampak jokal nisem. Oče in dedek sta me spodbujala in potrpežljivo pulila zabite žeblje. Dovoljevala sta mi ta način igre, da bi se navadil ravnati s kladivom.

Oče je imel čebelnjak na začetku sadovnjaka nedaleč od delavnice. Kot mi je pripovedoval dedek, se je tudi on zgodaj začel ukvarjati s čebelami — takoj po osnovni šoli. S čebelami oziroma z medom in z želom sem se zgodaj seznanil. Pogosto so me čebele dodobra popikale in vendar me starši niso mogli prepričati, da ne bi ponovno hodil opazovat njihovega dela. Nekaj me je nezadržno privlačilo; verjetno usodna povezanost s čebelami.

Tako so minevala leta srečne mladosti. Bil sem prisoten pri izdelovanju drugega velikega čebelnjaka, katerega je oče mojstrsko dodelal 1911. leta. Takrat sem se zelo trudil, da bi očetu kakorkoli pomagal, za kar pa seveda še nisem bil sposoben. Lahko

pa sem podajal potrebno orodje, kar me je močno veselilo.

Trajno mi je ostala v spominu deževna nedelja 26. julija 1914. leta, ko je Avstro-Ogrska razglasila mobilizacijo in ko se je kmalu po tem začela prva svetovna vojna. Ljudje so osupnili in zdelo se je, da se je vse ustavilo. Življenje pa je teklo naprej polno negotovosti in slabih slutenj.

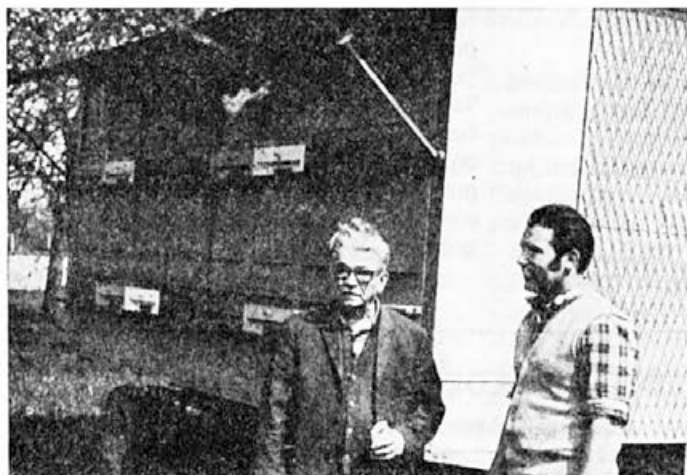
Oče in dedek sta skupaj delala načrte za prihodnost, jaz pa sem zelo rad poslušal take pogovore.

Prva svetovna vojna je pokopala vse te načrte, 1917. leta pa tudi očeta.

V spominu obujam podobi dveh dobrodušnih sivih starčkov, mojega dedka in botra Horvata, kovača in čebelarja. Pod njunim vodstvom sem se učil za čebelarja in sicer 1917. in 1918. leta. Boter Horvat je ob delavnikih prihajal k nam kar po bližnjici čez sadovnjak ves zaraščen, kosmat in črn od ognja in dima, tak, kakršen je bil v delavnici.

Ob nedeljah pa je bil obrit, čist in vedno s pipo v ustih. Pomagal nam je odvezmati in točiti med. Ko se je med očistil, smo ga spravljali v litrske, pollitrske in četrtlitrske kozarce. To so bili originalni kozarci za med, štirikotne oblike z vgraviranim košem in s pokrovom na vijak. Oče jih je vsako leto naročal iz Budimpešte.

V čebelnjaku je bilo 16 Živanovičevih in dve Baračevi »amerikanki«. Ti

Avtor s sinom pred prevoznim čebelnjakom (prikolica)

zadnji je oče dobil kot napredni čebelar zastonj od Čebelarkega pododbora Hrvaške — Slavonskega gospodarskega društva iz Zagreba. Razen tega so bile v čebelnjaku štiri vrste košev napolnjene s starimi družinami in z roji.

Prvo leto sem dedku in botru Horvatu pomagal tako, da sem obračal točilo za med in prenašal ter podajal sate. Naslednje leto 1918 1918 sem se opogumil in sem začel sam odvezmati med, brisati čebele s pereščkom s satja ter kaditi očetovo čebelarstvo pipo, dokler me ni začel peči jezik. Zelo verjetno je, da sem preveč kadil, ker še vedno nisem bil popolnoma sproščen; še vedno sem se bal čebel.

Med smo točili samo iz medišč, plodišče pa smo pustili pri miru. Zaradi tega je spomladi bilo toliko medu v plodiščih, da matice niso imele kje zalagati. Iz vsakega panja smo morali odstraniti polovico satov, ki so bili popolnoma zaliti z medom. Med je bil že trd, skristaliziran, tako da se ni več mogel točiti. Izrezovali smo ga iz satov in ga prodajali medicarju.

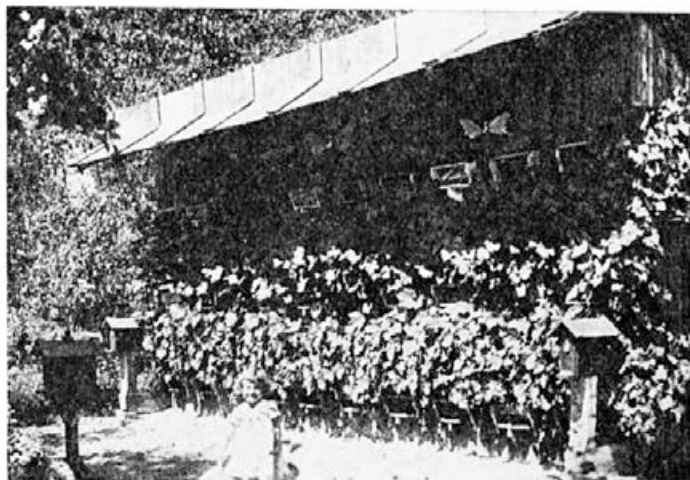
Nekoč mi je neki dogodek ostal nepozabno v spominu. Na enem drevesu o istočasno sedeli štirje roji. To je bila velika množica čebel, pred katero sem čutil strah. Boter Horvat nam je prišel

pomagat. V čebelnjaku smo imeli velik koš, enkrat večji od običajnega, in prav njega smo pripravili za ta roj. Dedek in jaz sva si naredila čebelarstvo kapo, jaz celo volnene rokavice, medtem ko boter Horvat nikoli ni uporabljal kape. Brez besed je brisal žela z rok in glave. Dedek in jaz sva držala koš, boter pa je otresal roj. Precej čebel mi je padlo na roke. Volnene rokavice so jih razdražile, tako da so me neusmiljeno popikale. Tako sem zgodaj zvedel, da čebele ne prenesejo volne.

Po končanem delu je dedek ponavadi povabil botra Horvata v delavnico. Babica je prinesla narezane šunke, dedek pa rdečega vina iz naših vinogradov. Ko smo pojedli in popili nekaj kozarcev, se je boter Horvat razgovoril. Govoril je seveda o čebelah.

Rad je veliko pripovedoval, med tem je pa njegov pogled počival na meni, ker sem bil najbolj zvest poslušalec. Bil je ponosen, da je obiskoval predavanja takrat največjega podravskega čebelarja in pisatelja Mije pl. Kosa, ravnatelja v Imbriovcu. Tam se je naučil, da si čebele lahko vzgojijo matico iz črva čebele delavke, ki ni starejši več kot tri dni. Prav tako je zvedel, da spoznaš brezmatično družino po letenju čebel oziroma po njihovem obnašanju med letenjem ter tudi to, kako jim lahko pomagaš.

Domači čebelnjak
slikan leta 1926, pred
njim stojijo dvosatni
plemenilčki

V brezmatično družino v lesenem panju se položi sat z najmlajšim črvom, v brezmatičen koš pa se položi košček sata s črvom in se ga pripika s koščkom lesa v notranjost koša. Čebele pa si same vzredijo matico. Dojel sem, da je boter z izrazom črv mislil najmlajšo ličinko.

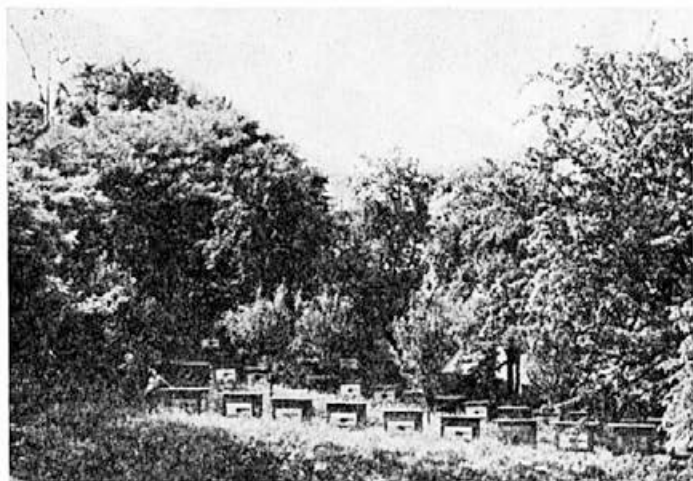
Boter Horvat je spregovoril tudi o tistih številnih satnikih, iz katerih smo izrezali satje z medom. Te satnike je bilo treba čimprej, ko se začne paša, vrniti v panje. Seveda pa ne prazne, ampak s satnicami. V hiši smo imeli očetovo Rietscheovo prešo in vosek, ki ga je babica prekuhala. Problem je bil edino izdelava satnic. Jaz sem sicer nekoč opazoval, kako je oče delal satnice. No, to ni bilo dovolj natančno opazovanje, saj nisem vedel, da jih bom moral tako kmalu sam izdelovati. Vzel sem knjige in prebral navodila, kako se jih izdeluje; vse skupaj sem dobro preštudiral in se lotil dela. No, eno je teorija, drugo pa praksa. Na začetku je šlo vse narobe. Enkrat je bil vosek premrzel in so bile celice predebele, drugič je bil vosek preveč segret, tako da celice niso odstopile iz modela. Ko sem končno ugotovil, katera je idealna temperatura voska, sem moral poiskati še najboljše ločilo. Škrob, milnica in mleko so se pokazali kot neprimerni, ker sem moral po uporabi teh

ločil prati in sušiti modele. Na koncu sem zmešal med in vodo; zmes je bila najboljše ločilo pa tudi čebele so ga dobro prenašale.

Ko je bilo vprašanje izdelave satnic rešeno, sem moral ugotoviti, na kakšen način naj bi jih pritrdil v satnike. Ker žice ni bilo sem uporabil trakove pločevine. Trak, dolg pet centimetrov, sem pribil v satnik z notranje strani na polovici, konce sem zavihal ter satnico pripikal na obeh koncih. Nato sem ploščo še zalil z voskom. Nekatere satnice so razpadle zaradi teže čebel. V takih primerih sem pač moral narediti nov satnik.

Prišlo je zadnje leto prve svetovne vojne in vse njene posledice. Ljudem je primanjkovalo osnovnih življenjskih potrebščin: sladkorja, kave, tobaka. Po cestah se je slišalo štokljanje lesenih podplatov, ker usnja ni bilo več. Kruh so pekli samo iz koruzne moke.

Spomladi 1918. leta so na občini napravili popis čebel in praznih panjev. Dedek je bil prepričan, da bodo uvedli davek na čebele, zato je vztrajal, da moramo čim več košev uničiti. Občinski načelnik je bil očetov prijatelj, zato sem mislil, da je dedek od njega zvedel za to novico. To ni bilo res, Kr. zemaljska vlada v Zagrebu je tudi v teh težkih razmerah skrbela

Moje stojišče s položkami v Borovljanih

za čebele. Nekega dne je prišel občinski stražnik in prinesel obvestilo, da lahko pridemo na občino, kjer bomo dobili 150 kg sladkorja za vzrejo čebel. To je bil rumen neprečiščen sladkor, kljub temu pa nas je obvestilo ugodno presenetilo; saj je bil naravnost božji blagoslov dobiti toliko sladkorja v takih razmerah. Babica je bila presrečna.

Vojaki so bili siti štiriletnega vojskovanja. Mnogi so hlinili bolezen, namenoma so se zastrupljali, samo da ne bi šli na fronto. Nekateri stari vojaki so bežali s fronte v gozdove, kjer so osnovali »zeleni kader«. Ljudje so se jih bali, ker so ropali. Dedek je vsak večer prinesel v hišo sekuro. No, kmalu je padel habsburški tron in avstro-ogrška monarhija je razpadla.

V senci teh burnih zgodovinskih dogodkov sva dedek in jaz že drugo jesen uničevala čebele v koših. S po-

močjo botra Horvata sva določila koše za razmnoževanje in sicer tiste z dovolj medu in z mladimi maticami. Koše s starim medom, s starimi maticami in s slabiči smo uničili. Tako selekcijo so delali tudi drugi razumni čebelarji v Podravini.

Vzljubil sem čebele in postale so smisel moje mladosti in mojega življenja, to je bila večna ljubezen. Hudo mi je bilo, ker smo te zelo koristne žuželke morili na tako grob način, zadušili smo jih namreč z žveplom. Nekoč sem svoje pomisleke povedal botru Horvatu. Ta se je na široko zasmel in rekel: »Dragi moj, tukaj ni nobenega usmiljenja, ne obžalovanja. Vidiš, zredimo lepe svinje in jih na koncu zakoljemo in pojemo. To so človekove potrebe, to je življenje.« Botrove besede so bile resda realne, toda ... (nadaljevanje sledi)

V naslednjih nekaj številkah bomo objavili čebelarke spomine enega od najbolj znanih hrvaških čebelarjev Josipa Belčiča iz Peteranca pri Koprivnici. Mislimo, da ga večini naših čebelarjev ni potrebno posebno predstavljati, saj je znan slovenskim čebelarjem po svojih čebelarskih knjigah, prav tako pa tudi po svoji gostoljubnosti.

Ob našem obisku nam je obljubil svoje spomine in obljubo je tudi izpolnil.

Uredništvo

NJEGOVIH IZREDNO PLODNIH IN USTVARJALNIH 90 LET

Razveseljivo je, da kar precejkrat pišemo v našem glasilu o čebelarjih devetdesetletnikih. Najbrž ne naključno, saj pravemu čebelarju življenje ob čebelah, s čebelami in njihovo delovno prizadevnostjo poživlja njegov življenjski ritem in mu vliva življenjsko radost. Če to velja nasploh, pa še posebej velja za Julija MAYERJA, ki bo letošnjega oktobra prekoračil 90. leto življenja.

Pred iztekom prejšnjega stoletja, 7. 10. 1891. leta, so ob zibelki Julija Mayerja rojenice v Ajdovščini napovedovale njegovo dolgo življenjsko pot. In res je še pred nekaj leti vzravnano in mladostno korakal po ljubljanskih ulicah v uredništvo Slovenskega čebelarja. Nihče bi mu ne prisodil, da se bliža svojim devetdesetim. Ker ga zadnji dve leti ni bilo na spregled in pa sporočilo, da mora zaradi bolezni in starosti opustiti čebelarstvo in pisanje, je bilo opozorilo, da ni več mladostnik.

Sediva pri črni kavi v njegovem bivalnem prostoru v Vevčah pri Ljubljani, kjer preživlja s svojo zvesto družico jesen svojega življenja. Soba je napolnjena z umetelno izrezljanimi predmeti in albumi redkih zbirk znamk; to je njegov hobby. In že začne, še ves mladeniško razpoložen, nizati pomembnejše dogodke s svoje življenjske poti, zlasti njegove dolgoletne, izredno plodne teoretske, praktične in organizacijske čebelarске dejavnosti. Iz tega razgovora navajam na kratko le najvažnejše.

Julij Mayer je sin tiste slovenske generacije, ki je šla skozi viхро bur-nih družbenih pretresov. Najprej je sodeloval v boju za narodnostne pravice Slovencev ob prelomu tega stoletja, kar ga je prisililo da je prešel iz gimnazije na učiteljsiše v Kopru in

Gorici. Kot vojak v prvi svetovni vojni je bil ranjen v Galiciji. Potem pa je med redkimi preživel 6. in 9. ofenzivo na Krasu in nato pa bil še Maistrov borec na Koroškem ob plebiscitu. Tudi v drugi svetovni vojni mu ni bilo prizaneseno. Tako ga je življenje neizprosno kalilo, kakor mnoge preživele iz njegove generacije.

Čebelariti je začel že s šestnajstimi leti. »Menda je bilo to 1907. leta, ko sva z bratom našla v gozdu divje čebele, in sicer v hrastovem žlamboru. V dogovoru z lastnikom gozda sva odnesla nad meter dolg kos debla s čebelami in jih presadila v podolgovat panj na 14 satov, mere 24 × 17 cm. To je bil tudi začetek mojega čebelarjenja in podlaga za moje nadaljnje strokovno izpopolnjevanje. Potem pa mi je šest vojnih let prekinilo stike s čebelami, ne pa ljubezni do čebel in čebelarjenja. Ko sem prišel po nesrečnem plebiscitu na Koroškem na službeno mesto v Zgornjem Tuhinju nad Kamnikom, sem se z vso

Strokovni tečaj za učitelje Kmetijsko nadaljevalnih šol v Mariboru, na katerem je predaval Julij Mayer o čebelarstvu (sedi prvi z leve)

gorečnostjo zavzel za čebele,« zamišljeno podoživlja dotedanjo prehojeno pot. Začudo je ohranil izvrsten spomin kljub starosti, le sluh mu ne služi več tako dobro.

Pri nas uveljavljeno čebelarjenje na roje v kranjičih je bilo treba v obdobju po prvi svetovni vojni zamenjati s čebelarjenjem na med v listovnih AŽ panjih. Res je, da je bil to nov poseg v naše čebelarstvo, ki je zahtevalo novo tehnologijo, se je pa s svojimi prednostmi že sam ponujal. Kljub temu pa je bilo potrebno lomiti zakoreninjeno tradicijo, za kar je bilo potrebno dosti navora, razlaganj in dokazovanj. Tov. Mayer je bil tedaj eden tistih naših naprednih čebelarjev (poleg urednika Slovenskega čebelarja Bukovca, prof. Verbiča in drugih), ki so prevzeli to nalogo. Tako se je že kmalu povzpел med naše vidne strokovne pisce in predavatelje, saj zasledimo njegove prve prispevke v Slovenskem čebelarju že v letu 1922, predavanje pa je imel 1927. leta. Od tedaj, tj. več kot 70 let, je neutrudno razdaljal v tisku in v govorni besedi

svoje obilno znanje in izkušnje, bodisi kot predavatelj v čebelarških društvi, in teh je bilo več kot 115, kakor je razvidno iz njegovih zapiskov, ali pa na čebelarških slovesnostih. Bil je npr. slavnostni govornik na spominski prireditvi ob 200-letnici Janševe smrti pred tisoč petsto navzočimi. Njegova živa in neposredna beseda pri čebelnjakih je bila vedno privlačna za poslušalce, pa bodisi na tečajih ali na taborih.

V zadnjih 70 letih skorajda ni bilo številke Slovenskega čebelarja, da ne bi bilo v njem Mayerjevih prispevkov. Ker je s pomočjo nemške literature redno zasledoval nova dognanja in spoznanja na mednarodnem prizorišču, je lahko obveščal bralce o novostih. Tudi njegova pisana beseda, bodisi da je temeljila na lastnih izkušnjah in dognanjih ali pa je bila prevedena iz tuje literature, je bila tehtna in aktualna. Zato so tudi njegove originalne prispevke prevajali in objavljali v tujih čebelarških strokovnih revijah, npr. na Poljskem in v Nemčiji. Pritegnili so ga tudi k odgo-

Cebelarji poslušajo Mayerjevo predavanje v Logu pri Ljubljani. 1968. leta

vornemu delu avtorjev monumentalne slovenske čebelarске enciklopedije Sodobno čebelarstvo.

Ce dodamo še njegovo pionirsko delo na področju vzreje in odbire matic za svoje potrebe in za izvoz v druge kraje države, njegove petnajst let trajajoče preizkuse in selekcijsko vzrejanje nerojivega čebeljega rodu, potem je razumljivo, da je z odliko opravil teoretični in praktični izpit za čebelarskega mojstra in izvedenca za čebelje bolezni že v letu 1934.

Vsa ta njegova strokovna usposobljenost in praktična izkušnost ga je kmalu pritegnila v upravni odbor osrednjega čebelarskega društva Slovenije, kjer je opravljal različne naloge. Med drugim je že zgodaj prevzel od prof. Verbiča vodstvo opazovalne službe, ki jo je opravljal vse do leta 1941. Tako je prispeval pomemben delež k razvoju slovenskega čebelarstva tudi kot organizator, za kar je prejel številna priznanja in odlikovanja, tudi odličje Antona Janše I. stopnje.

Tako oživlja v spominih svojo čebelarско angažiranost kot dejavnost, ki jo opravlja nekako mimogrede, kajti vse to je počel poleg svoje redne

strokovne zaposlitve. Pred vojno je bil v Dobu učitelj, po vojni pa vodja papirniške industrijske šole v Vevčah. Človek nehotе dobi vtis, da mu je pri tem kar nekako nerodno, ker je njegov pogled še vedno naravnán v prihodnost. To je videti tudi iz njegovega pisma, v katerem mi je med drugim sporočil: »... V teku let se je pri meni nabralo mnogo gradiva iz čebelarске stroke. Tako sem spravil v embalažo 13 zadnjih letnikov Slovenskega čebelarja, štirinajsti letnik (1981) pa dobiš kompletnega ob koncu leta. Prosim te, da vse te letnike razdeliš med uspešno delujoče čebelarске krožke kot nagrado posameznikom, vnetim fantom in dekletom.«

Tako se Mayerjeva čebelarška pot konča s pogledom na nove čebelarске rodove z željo, da bi čim več prispevali k nadaljnjemu razvoju slovenskega čebelarstva in dopolnjevali delo naših vidnih in zaslužnih čebelarjev, med katere sodi tudi sam. Njegova ustvarjalna dejavnost naj jim bo spodbuda pri njihovem delu.

V prepričanju, da bo njegovo kleno telo premagalo bolezen, mu želimo še mnogo let mirnega življenja.

MARTIN MENCEJ

O 60-LETNICI ČD ŠMIHEL IN NJEGOVEM USTANOVITELJU

Ustanovitelj društva Vinko Pečnik

Ob letošnjem jubileju, ko praznujemo 60-letnico delovanja slovenskega čebelarkega društva Šmihel, je prav, da zapišemo v naš slovenski čebelarški list tudi kaj o njegovem ustanovitelju. Društvo je bilo ustanovljeno prav po njegovi zaslugi v jeseni leta 1921.

Vinko Pečnik se je rodil leta 1883 v Lepeni pri Železni Kapli kot osmi otrok. Razen njega je bilo v družini še 16 otrok. Njegova zibelka je bila staro čebelarško korito. Zato ni čudno, da je ob njegovem rojstvu babica prerokovala, da bo ta otrok čebelar; ni se zmotila.

Življenje takratnega malega kmeta je bilo silno težavno, zlasti gorskega; to je občutila tudi Pečnikova kmetija. Starša sta imela veliko skrbi pri preživljanju številne družine. Kmetija ni dajala dovolj hrane in zato so morali otroci že zgodaj od doma. Tudi malemu Vinku ni bilo prizaneseno, saj je moral iti služiti za pastirja, namesto da bi obiskoval osnovno šolo. Takrat osnovno šolanje še ni bilo obvezno. Ko je dopolnil 12 let, mu je oče podaril panj čebel, ki mu je bil vse življenje

najlepši spomin na pričetek čebelarške kariere.

S 15 leti je šel služiti za drvarja in kot doraščajoči mladenič spoznal, da samo delo ne osrečuje človeka, ampak da ga je potrebno dopolniti z znanjem. Njegovo nadarjenost sta opazila takratni župnik Andrej Kalan in kaplan Zelo iz Zelezne Kaple. Da bi se izuril v branju slovenske besede, sta ga pričela učiti branja in pisanja slovenskega jezika, pa tudi nemščine. Marljivost in vnetost, želja po znanju so pripomogle, da se je hitro naučil pisanja in branja. Iskal je stike z izobraženimi naprednjaki tedanje Koroške in se kot samouk pričel izobraževati v znanju o čebelarstvu. Njegovo aktivnost je prekinilo služenje vojaškega roka, ki je trajalo 3 leta. Po vrnitvi iz vojske se je ponovno zaposlil kot drvar, da bi si tako prislužil nekaj denarja in si postavil svojo hišo.

V Rutah pri Bistrici je našel svojo družico in skupno sta ustvarila svoj novi dom leta 1913. S sabo je vzel podarjen očetov panj čebel, ki mu je bil tudi edina dota od doma. Družinske sreče ni dolgo užival. Prišla je prva svetovna vojna in leta 1914 je moral obleči vojaško suknjo. Vojno je preživel na bojiščih Italije in Rusije. Pot ga je vodila tudi na Poljsko, kjer se je v kraju Dolina seznanil s tamkajšnjim načinom čebelarjenja ter z njihovim panjskim sistemom. Oblika je bila podobna nakladnemu panju; sestavljen je bil iz štirih desk; imel je viseče sate 180×400 mm. Panji so bili postavljeni posamično na 1 m visokem zidu. Po končani vojni je vzel en vzorec tega panja na Koroško.

Po prvi svetovni vojni ni bilo v Šmihelu zadovoljivega razvoja čebelarstva, le tu in tam si naletel na kakšnega starega očanca, ki je imel nekaj starih kmečkih panjev — kranjičev. Po vrnitvi se je Vinko Pečnik lotil z vso vne- mo obnove čebelarstva v Šmihelu in

njegovi okolici. Da bi lažje učil začetnike, si je naročil leta 1919 čebelarstvo knjigo Franca Lakmayerja. Kasneje pa je bil naročnik Slovenskega čebelarja, ki ga je ves čas vneto prebiral.

Leta 1920 je dobil prvi AŽ panj od čebelarke zveze Slovenije prek čebelarke podružnice Prevalje. O AŽ panju ni manjkalo kritike in pohval, ko si je pričel utirati pot med slovenskimi koroškimi čebelarji onstran Karavank. Za vpeljevanje sodobnega čebelarstva je pridobil kaplana Ignaca Zupana iz Šmihela, katerega je naučil ravnanja z AŽ panjem. Ker ni imel prostora v Šmihelu, si je postavil čebelnjak v Rutah. Skupno s Pečnikom sta pričela izdelovati AŽ panje, ki so si od tod začeli utirati pot v Šmihel, Žitaro vas, Železno Kaplo itd.

V tem delu Koroške je zanimanje za razvoj čebelarstva naglo naraščalo. Število čebelarjev se je povečalo in ta razgibanost slovenskih koroških čebelarjev je pripomogla, da sta v jeseni leta 1921 Ignac Zupan in Vinko Pečnik ustanovila slovensko čebelarstvo društvo Šmihel. Ob ustanovitvi se je vanj vključilo 30 članov in leta 1930 je imelo že 57 članov. Po premestitvi Ignaca Zupana je prišel v Šmihel za kaplana Jože Wutte, s katerim je izmenjal čebelarstvo izkušnje. V kaplaniji sta organizirala tečaje za začetnike; ti so bili zelo dobro obiskovani. Pod vodstvom predsednika društva Vinka Pečnika je čebelarstvo v Šmihelu in v njegovi okolici naglo napredovalo. Njegova aktivnost se je kazala med vsemi takratnimi poštenimi čebelarji. V slovensko čebelarstvo društvo Šmihel so se včlanjevali vsi ne glede na narodnost. Predvsem so bili to uradniki in predstojniki rudnika v Peci. Cilj vseh je bil, da postanejo dobri čebelarji in iskreni tovariši.

Slovenskemu čebelarstvu društvu Šmihel tudi druga svetovna vojna ni

prizanesla. Vinko Pečnik je bil za vojsko prestar in zato so ga zaprli in internirali v celovških zaporih, ker se je nacistična soldateska bala njegove aktivnosti. Internacijo je preživel kot mnogi drugi sonarodnjaki v mukah in trpljenju.

Društvene posle je vodil tajnik, ki so mu Nemci prizanesli. Članstvo se je razkropilo, vendar je društvo še obstajalo. Po končani vojni se je Vinko Pečnik srečno vrnil iz internacije domov. Našel je razkropljene čebelarje in razdrobljeno čebelarstvo. Ponovno se je lotil obnove čebelarstva, iskal stike z drugimi čebelarji, prirejal izlete, učil mlade fante čebelarjenja in spet dvignil članstvo v društvu na 25 članov. Bil je predsednik društva od njegove ustanovitve do svoje smrti leta 1963.

Po njegovi smrti je ostalo 7 zvestih članov, ki so vztrajali pri društvenem delu. Pridobili so nove člane in danes šteje društvo 32 članov.

Zanimiva sta pot in razvoj slovenskega čebelarstva društva Šmihel, ki sta sad nenehne prizadevanja naših rojakov onstran Karavank, da strnjeni okrog svojega društva ne glede na narodnost, pošteno in napredno čebelarijo. V dobi 40 let je bil nosilec vseh akcij za napredek čebelarstva Vinko Pečnik. Čeprav je moral zaradi svoje zavednosti v zapor, ni nikoli klonil pred okupatorjem. Zato mu gre za njegovo požrtvovalnost vse priznanje in zahvala, čeprav ni nikoli prejel za svoje delo nobenega odlikovanja od Čebelarke zveze Slovenije.

Leta 1963 je prevzel krmilo slovenskega čebelarstva društva Šmihel Luka Boročnik, ki nadaljuje delo svojega učitelja Vincenca Pečnika. To je tudi zagotovilo, da bo društvo obstajalo še dalje ob podpori dobro mislečih čebelarjev z njihovim geslom: »Vsi za enega, eden za vse!«

Anton Rozman

DEJAVNOST ZVEZE ČEBELARSKIH DRUŠTEV MURSKA SOBOTA IN NJENO VKLJUČEVANJE V GOSPODARSKE TOKOVE NA PODROČJU ČEBELARSTVA

NIKO FERENCIC

ZČD Murska Sobota združuje 11 čebelarških društev s skupaj 263 člani, ki so vsi tudi člani ZČDS. Zveza skrbi za svoje člane tako, da jim daje organizacijsko in strokovno pomoč; ta se kaže zlasti v strokovnih predavanjih, ki so podkrepjena tudi s prikazovanjem diapozitivov, organizira strokovne izlete, preglede čebel in zatiranje čebeljih bolezni. Prav tako skrbi za nabavo sladkorja za krmljenje čebel, kar je pa žal iz leta v leto težje kljub temu, da je zaradi vedno slabših pašnih razmer krmljenje nujno potrebno. To se kaže posebno na našem območju, ko je potem, ko odveti akacija, praktično brezpašna doba. Tako je večina čebelarjev z večjim številom čebeljih družin prisiljena, da išče pašišča zunaj območja naše zveze oziroma celo zunaj naše republike. To pa v zadnjem času v prejšnjem meri zavira varrooza, zavirajo pa tudi nekatera ČD, ki branijo svoja gozdna pašišča pred dovozom čebel drugih čebelarjev.

Na tem območju je edina obilnejša čebelna paša akacijeva, ki pa je večkrat zaradi neugodnih vremenskih razmer slaba ali je skoraj ni. Poleg domačih čebelarjev, ki imajo ca. 7000 čebeljih družin, pripeljejo tuji čebelarji vsako leto na akacijevno pašo še približno 3000 družin. V želji, da bi naravno bogastvo čimbolj izkoristili, včasih celo pozabljamo na domače čebelarje.

ZČD že dalj časa uspešno sodeluje z Medexom. Da bi čimveč čebeljih pridelkov našlo pot na domača in tuja tržišča, je zveza sporazumno z Medexom organizirala zbiranje in odpravo medu v njihova skladišča. Ta zbir oziroma odkup znaša na našem območju letno do 50 ton medu, seveda odvisno od bolj ali manj ugodne čebelarške letine.

Tudi na področju opazovalne službe

medenja sodelujemo z Medexom, tako da v kooperaciji z njimi postavljamo opazovalne panje v Orlici in Smrečnem. Tako dosežemo, da so čebelarji bolj informirani, da se paša lažje izkoristi in s tem poveča pridelek medu. Žal pa je že dalj časa medenje kratkotrajno, ker ga prekinja ali pa celo popolnoma ustavi za čebelarje neugodno vreme.

ZČD je zgradila plemenilno postajo, ki služi za opravevanje matic, razen tega pa tudi za razna srečanja čebelarjev. Plemenilno postajo uporabljajo v glavnem domači čebelarji, v preteklem letu smo pa na področju vzreje matic sodelovali tudi z Medexom. Do konca jeseni bomo uredili še 40 arov zemljišča zraven plemenilne postaje in v spomin tovarišu Titu zasadili 88 medovitih sadik. Celotno zemljišče bomo ogradili in tako zaščitili sadike pred srnjadjo. Pri vseh navedenih delih bodo domači čebelarji s prostovoljnim delom prispevali svoj delež za uresničitev programa dela zveze.

Na območju zveze smo ustanovili tudi 11 čebelarških krožkov, ki jih je obiskovalo 186 učencev oziroma dijakov. Vsak krožek ima razen vodje, ki je navadno iz vrst učiteljev, še mentorja, ki je čebelar in ki v večini primerov nosi glavno breme. Ekipi dveh čebelarških krožkov sta se tudi udeležili tekmovanja v Novi Gorici, kjer sta dosegli ugodne rezultate.

Z veseljem ugotavljamo, da je število učencev, ki obiskujejo čebelarške krožke, zadovoljivo; zato upravičeno pričakujemo, da se mladi ne bodo izneverili, ampak bodo prevzemali čebelarjenje od starejših, oziroma da bodo v doglednem času sami začeli na novo čebelariti. To je pa tudi nujno, če hočemo ohraniti čebelarstvo.

OBVESTILO

Obveščamo čebelarje, da imamo na zalogi novo knjigo **BOLEZNI, ŠKODLJIVCI IN ZASTRUPITVE ČEBEL** avtorjev prof. dr. Husnije Čerimagića, prof. dr. Jožeta Riharja in mg. Djure Sulimanovića.

Knjiga obravnava bolezni čebel, zajedavce in škodljivce čebelje družine, zastrupitve čebel s kemičnimi sredstvi in naravne ukrepe v borbi proti čebeljim boleznim in škodljivcem.

Knjigo lahko naročite pri **ZVEZI ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE**, Cankarjeva 3, Ljubljana, tel. (061) 20 208, osebno ali po telefonu. Cena knjige je 170 din za izvod.

Zveza čebelarskih društev Slovenije

MOHORJU PETRIČU V SLOVO

Dne 15. maja 1981 smo se poslovili od najstarejšega, zaslužnega čebelarja, častnega predsednika ČD Kranj, tovariša Mohorja Petriča, starega skoraj 102 leti. Rodil se je 4. julija 1979 na Vrsniku pri Zireh.

Čebelariti je pričel že kot otrok v letu 1889 pri starem očetu, čebelarju Gašperju Bekšu na Vrsniku. Ko je ta opešal, je za njim prevzel čebele on. Izučil se je za trgovskega pomočnika. Služboval je po raznih krajih Slovenije, toda z eno nogo je bil vedno pri čebelah na Vrsniku. Med prvo svetovno vojno je moral nehati čebelariti, pa je takoj po vojni spet pričel in je zelo aktivno čebelaril do druge svetovne vojne. Čebelaril je s 40 do 50 AZ panji v Kranju in Vrsniku. Aktivno čebelarjenje na Vrsniku mu je onemogočila okupacija, saj so Kranj zasedli Nemci, Vrsnik pa Italijani. Spet je obnovil čebelarstvo po drugi svetovni vojni. Gotovo se še spominjate, kako se je, star čez 80 let, z mopedom vozil k čebelah na Vrsnik.

Mohor Petrič je bil z dušo in telesom vdan čebelah in napredku čebelarstva. Član ČD je bil od leta 1923. Ves čas je bil aktiven odbornik, blagajnik društva in delaven nasploh. Do 99. leta se je udeleževal vseh sej čebelarskega društva in družine Kranj. V svoji hiši je brezplačno odstopil prostore društvu. Zelo aktiven je bil tudi pri nabavi raznih čebelarskih potrebščin.

Za zasluge in delo je bil odlikovan z redom Antona Janše II. stopnje in bil je častni predsednik ČD Kranj. Ob jubileju čebelarstva Slovenije je za zasluge prejel diplomu, katero je, star 99 let, prevzel sam. Gotovo se spominjate aplavza članov in pokojnega predsednika ZČD Slovenije, dr. Jožeta Benigarja.

Dne 15. maja 1981 smo se čebelarji od Mohorja dostojno poslovili. Zgubili smo zvestega in zaslužnega čebelarja. Zahvalne besede mu je ob odprtem grobu izrekel predsednik društva tovariš Tone Lukanc.

Oče Petrič, še enkrat hvala, šumenje čebelic naj ti da sladki sen in lahka naj ti bo zemlja slovenska.

ČD Kranj

VINKO JANŠA

Star komaj petdeset let je letos 11. julija omahnil v prezgodnji grob tajnik čebelarске družine Dovje-Mojstrana. Bil je izredno delaven, napreden in dovzeten za vse, kar mu je bilo potrebno za donosno čebelarjenje. »Svoje čebele, kot jih je rad

imenoval, je imel vse od otroških let. Začel je s kranjiči. Dolga leta je bil uspešen z devetsatarji AZ, zadnjih deset let pa je imel desetsatarje in nekaj let pred smrtjo je uvajal večmatični panj na toplo stavbo v kombinaciji z nakladnim in AZ panjem. Za to je uporabljal enotni univerzalni okvirček. Ker je spoznal določene prednosti takega načina čebelarjenja, si je naročil še dodatne, nove panje, ki pa so, žal, zaradi bolezni in prerane smrti ostali v skladišču. Svojim potomcem je zapustil vzorno urejeno čebelarstvo.

Izguba tako obetavnega in delovnega člana je za našo čebelarско družino izredno boleča.

ČD Dovje-Mojstrana

ALOJZ KAPLJA

V 58. letu starosti je prenehalo biti srce našega dolgoletnega člana čebelarске družine Litija, po domače Pavelčevega Lojzeta iz Zavrstnika.

Ceprav smo vedeli za hudo neozdravljivo bolezen našega čebelarскеga tovariša, nas je njegova nenadna smrt močno prizadela. Bolezen, ki ga je več let mučila, je bila posledica rudarskega dela v rudniku svinca.

Na svoji domačiji je imel poleg sadovnjaka tudi čebele, ki so mu bile v razvedrilo in kratek čas. Kakor je razvidno iz čebelnjaka, ki stoji poleg domačije, so bile čebele pri hiši že v prejšnjih časih,

zato se je tudi Lojze ukvarjal z njimi že v rani mladosti.

Član čebelarске organizacije je bil od leta 1967 in tudi stalni naročnik Slovenskega čebelarja. Rad je pomagal z navsveti čebelarjem in tudi društvu.

Ko je bilo ČD Litija v finančnih težavah, skoraj brez sredstev za nadaljnji obstoj, je bila na njegov predlog v bližini njegovega doma čebelarška prireditelj. Za potrebe čebelarjev je dajal na razpolago svoje prostore, kadar so imeli prireditve, sestanke in podobno. Za takšne usluge smo mu bili zelo hvaležni.

Da je bil pokojni Lojze velik ljubitelj narave, priča tudi to, da se je od njega poslovilo veliko število lovcev. Na zadnji poti ga je spremljalo mnogo praporov, med drugimi tudi čebelarški, za katerega je tudi on prispeval svoj delež. Od odprtemu grobu se je od pokojnika v imenu družbenih in političnih organizacij in v imenu čebelarjev poslovil tovariš Bine Jesenšek. Čebelarška organizacija in vsi, ki smo ga poznali in delali z njim, ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Počivaj v miru v domači zemlji!

UO ČD Litija

MAKS KOS

Dne 25. januarja 1981 je v petdesetem letu starosti umrl član čebelarске družine Rogaška Slatina Maks Kos, dolgoletni član, odbornik in vmes tudi tajnik družine.

Rodil se je 22. januarja 1932 v vasi Češnjice pri Moravčah. Bil je miličnik in njegovo prvo delovno mesto je bilo v Kočevju. V Rogaško Slatino je prišel leta 1950. Tu si je ustvaril družino in dom. Čebelaril je v 10 AZ panjih. Nadaljnje načrte mu je preprečila neozdravljiva bolezen. Med težko in zahtevno službo je vedno našel čas za čebele, ki jih je imel izredno rad.

Dobrega in vestnega člana bomo ohranili v trajnem spominu.

ČD Rogaška Slatina

DAMJAN BRVAR

Čas, ki neusmiljeno boži, spreminja počasi vse okoli nas. Ne moremo verjeti, da nas je tiho in neopazno zapustil član čebelarstva Litija tovariš Damjan Brvar. Rodil se je 9. septembra 1920 na Vahčah pri Litiji. Tam je tudi končal osnovno šolo.

Nato se je pri svojem očetu izučil mizar-ske obrti. Ker so bile čebele že pri hiši, se je tudi on navdušil zanje in tako postal član našega društva leta 1952.

Sodeloval je v NOB. Takoj po osvoboditvi je bil dodeljen kot vodja skupine za straže železniških objektov. Po demobilizaciji se je zaposlil pri železnici kot mizar.

V Litiji si je uredil dom in družino, kjer ni manjkalo tudi čebelic, za katere je vestno skrbel.

Bil je stalni odbornik čebelarstva Litija vse do leta 1973. Veliko je sodeloval pri raznih čebelarskih prireditvah, posebno ob razvitju čebelarskega prapora leta 1973.

Štiri leta je upravljal tudi društvene čebele; takrat je rad svetoval in učil čebelarskih del mlajše in neizkušene čebelarje.

Naj omenimo, da je bil zelo družaben in je znal s svojim humorjem in petjem dostikrat po zaključku čebelarske seje spraviti čebelarje v dobro voljo.

Svoje čebele je tudi prevažal na razna pasišča ter bil dostikrat drugim v pomoč pri nakladanju in razkladanju.

Da je bil Damjan v resnici priljubljen, je potrdila množica, ki se je udeležila pogreba.

Od njega se je v imenu čebelarjev poslovil tovariš Janko Vertačnik.

Zalujoči ženi kakor tudi hčerkama izrekamo litijski čebelarji iskreno sožalje.

Njemu pa miren, zaslužen počitek.

ČD Litija

HINKO TOVORNİK

Prizadela nas je žalostna novica, da nas je za vedno zapustil naš dolgoletni član čebelarske družine Maribor Tabor. Kruta in težka bolezen ga je v 72. letu iztrgala iz naše sredine in iz njegove družine. Njegov oče se je poleg kmetovanja ukvarjal še

s krojaštvom. Tako se je tudi Hinko izučil te obrti in vseh 41 let vzorno vodil urejeno krojaško obrt.

Med okupacijo se je pridružil gibanju in delu v OF in je bil leta 1942 izdan ter že določen za talca. Njegova prizadevna žena je dosegla, da so ga izpustili. Nato je deloval dalje v okrilju prostovoljnega gasilskega društva Maribor. Bil je skromen in delaven, pošten in si je tako ustvaril lep dom. V zakonu sta se mu rodila dva sina, ki ju je vzgojil v poštena državljana in jima omogočil višjo šolsko izobrazbo. Pred enim letom je zbolel za zahrbtno boleznijo, a je vedno upal, da ne bo tako hudo in je še vedno delal. Čebelariti je začel leta 1950 in se je dve leti pozneje organizirano vključil v čebelarske vrste. Za svoje delo s čebelami je dobil pismeno priznanje od čebelarskega društva Maribor. Vedno se je rad udeleževal čebelarskih predavanj in prireditev. Svojih 15 čebeljih družin je skrbno negoval. Pridobljenega znanja pa ni obdržal zase. Vedno se je rad o delu s čebelami pogovarjal in tako razdal svoje obilne izkušnje.

K zadnjemu počitku smo ga 2. junija 1981 spremljali v velikem številu s čebelarskimi prapori in mu pri odprtem grobu v slovo spregovorili v imenu čebelarske organizacije. V zadnji pozdrav so mu izpuščene čebelice zabrenčale nad grobom. Obdržali ga bomo v dobrem spominu. Naj mu bo lahka domača slovenska zemlja. Njegovi družini pa tu ponovno izrekamo iskreno sožalje.

ČD Maribor Tabor

OBVEŠČAMO ČLANE, DA IMAMO NA ZALOGI NOVE ČLAN-SKE IZKAZNICE V PLASTIČNIH OVITKIH. CENA IZKAZNIC JE 5 din.

ZČDS

OGLASI

PRODAM 20 osmukalnikov za cvetni prah po 150 din, točilo za med, revije Slovenski čebelar letnik 1971—1980 in revije Bienenwatter letnik 1978—1979. Milenko Mošič, Muherjeva 8, Ljubljana tel.: 345 877

KUPIM rabljeno čebelarstvo tehtnico za pod panj. Ponudbe na naslov: Peter Hočever, 61000 Ljubljana, Rašiška 5

PRODAM 12 praznih AZ panjev na 9 satov (malo rabljene), 2 prazna, nova LR nakladna panja in montažni čebelnjak za 24 panjev. Anton Miklič, Rožičeva 5, Ljubljana, tel.: 448 865.

KUHAM VOŠČINE in izdelujem satnice. Sprejemam v popoldanskem času. (Dovoz do hiše po asfaltu.)

Zlatko Mohorčič, Kajuhova 41, Idrija.

Obveščamo vse čebelarske organizacije, ki niso poravnale svojih obveznosti do ZČDS na leto 1981, da to takoj uredijo, ker bomo sicer ustavili pošiljanje revije Slovenski čebelar vsem njihovim članom.

Organizacije, ki niso poravnale finančnih obveznosti (članarina in tiskovni sklad) do ZČDS:

ČD Šmarje pri Jelšah, ČD Brinov Grič, ČD Notranje Gorice, ČD Jarenina, ČD Poljčane, ČD Dolenjske Toplice.

Organizacije, ki še niso poslale seznamov članstva:

ČD Kokarje, ČD Litija, ČD Kobilje, ČD Notranje Gorice, ČD Bled, ČD Bohinjska bela, ČD Dovje Mojstrana, ČD Stična-Sentvid, ČD Šentjur pri Celju, ČD Sovodnj.

ZČDS

Líst izhaja vsakega 1. v mesecu

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II. Telefon: 20-208. Izdajateljski svet: Dušan Svára, predsednik; člani: Franc Magajna, Martin Mencej, Janez Mihelič, Fani Osojnik, A. Marija Sedej, Joško Slander in Janez Terlep.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, Dušan Svára, Jože Babnik, Lojze Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik, Franček Sivc.

Odgovorni urednik: Dušan Svára

Glavni urednik: prof. Janez Mihelič

Tehnični urednik: Matija Hočever

Lektor: Danica Bizjak

Glavni in odgovorni urednik Biltena — Medex — exp.-imp. Franc Strumbelj.

Letna naročnina za nečlane 300.—, za tujino 350.—, za člane čebelarskih organizacij drugih republik 300.— dinarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Reklamni oglasi: cela stran — 6000 din, pol strani — 3500 din, četrt strani — 2000 din. Trikratna zaporedna objava 20 % popusta. Splošni oglasi: beseda 10 dinarjev. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa v tekočem letu, do 20 besed. Za vsako naslednjo besedo doplačajo po veljavni tarifi 10 dinarjev. Članarina znaša 250.— din in 1 din od panja, s članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636.

Devizni račun št. 50100-620-107-010-30960-943.

Revijo financira RSS.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskala tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana v 8000 izvodih.

Rokopisov ne vračamo.